

JAAARVERSLAG

2015

JAAARVERSLAG

2015

JAAARVERSLAG

2015

JAAARVERSLAG

2015

JAAARVERSLAG

2015

REFLECTEREN EN KOERS HOUDEN
ACTIVITEITEN
KWALITEIT ONDER DE LOEP
ACHTER DE SCHERMEN
INFOGRAPHICS
COLOFON

INHOUD

REFLECTEREN EN KOERS HOUDEN	4
ACTIVITEITEN	7
Resultaten meerjarige activiteitsubsidie	7
Ontwikkelingen in korter lopende regelingen	8
Andere activiteiten	13
KWALITEIT ONDER DE LOEP	19
Evaluaties van regelingen	19
Beleidsinformatie en gegevensverzameling	20
Samenwerking	20
Monitor Podiumkunsten	20
ACHTER DE SCHERMEN	22
Personeel en organisatie	22
Communicatie	24
Juridische zaken	25
Financieel resultaat	26
INFOGRAPHICS	29
COLOFON	35

REFLEC
TEREN EN
KOERS
HOUDEN
REFLEC
TEREN EN
KOERS
HOUDEN
REFLEC
TEREN EN
KOERS
HOUDEN
REFLEC
TEREN EN
KOERS
HOUDEN
REFLEC
TEREN EN
KOERS
HOUDEN

Het derde jaar van een beleidsperiode is altijd een beetje een tussenjaar. Dat gold zeker voor 2015. De actualiteit, zoals de gevolgen van de economische crisis en de enorme bezuinigingen, drong zich op. Tegelijkertijd bereidde het Fonds Podiumkunsten de volgende periode voor. Afgelopen januari publiceerden we het beleidsplan 2017-2020 onder het motto *Vitale Verbindingen*. De resultaten van het beleid in de lopende periode, bijvoorbeeld de herziening van de Regeling meerjarige activiteitsubsidie in 2012, zijn daar deels in verwerkt. Die herziening was nodig om het gekrompen budget eerlijk te verdelen en toch te zorgen voor een zo pluriform mogelijk publieksaanbod in de Nederlandse podiumkunsten.

Eind 2014 hebben we de meerjarige regeling geëvalueerd met de betrokken gesubsidieerde instellingen. De Erasmus Universiteit heeft opnieuw een kwantitatief onderzoek uitgevoerd, over 2014. De uitkomsten van beide acties gaven geen aanleiding om de regeling op de schop te nemen. Bovendien vinden we twee jaar te kort om eenduidige conclusies te kunnen trekken over de effectiviteit. De regeling is enigszins vereenvoudigd, maar in de kern hetzelfde gebleven. Er blijven vragen over de uitwerking van de regeling in de podiumkunstenpraktijk. Hoe komt het dat er na de bezuinigingen geen sprake is van minder concerten en voorstellingen, terwijl er 30 procent minder Fondsgesubsidieerde gezelschappen zijn?

Hoe verhoudt dit zich tot de verslechterde arbeidsomstandigheden van musici, acteurs en dansers? Wat betekenen de bezuinigingen door gemeentes op podia voor 'ons aanbod'? Kunnen we voldoende instroom van nieuwe en jongere makers blijven garanderen als de portefeuille van meerjarig gesubsidieerde organisaties zo sterk gekrompen is? Kan dat alleen ten koste van waardevolle ervaren krachten? Voor het antwoord op deze vragen is grondig onderzoek en gedegen monitoring nodig. Wat in ieder geval duidelijk naar voren komt is dat naast het Fonds veel andere partijen van invloed zijn op de effecten van onze regeling en daarmee ook op mogelijke conclusies. Dat geldt overigens niet alleen voor de meerjarige regeling. De digitalisering van ons aanvraag- en verantwoordingsproces stelt ons eerder en beter in staat om trends te signaleren. Tegelijkertijd betekent meer weten niet altijd dat zich eenvoudiger en sneller oplossingen aandienen voor geconstateerde fricties of obstakels. Het wordt wél steeds beter mogelijk om genuanceerde analyses op te stellen. Vragen die voortkomen uit dergelijke analyses zijn als een 'tussenstand' opgenomen in dit jaarverslag.

Het afgelopen jaar stond dus zeker in het teken van het goed monitoren van de effecten van ons instrumentarium. Meerdere subsidieregelingen zijn onder het vergrootglas gelegd. Maar het gesprek met de sector ging over meer dan alleen de regelingen of de moeilijker omstandigheden waaronder podiumkunstenaren werken. Het Fonds Podiumkunsten heeft ook het debat aangezwengeld. Via *Fonds on Tour* gingen we anderhalf jaar lang in gesprek met talloze betrokkenen. We vroegen hen wat er nodig is voor een bloeiende, gezonde toekomst van de podiumkunsten, gezien alle veranderingen in de samenleving en de invloed daarvan op het maken en consumeren van podiumkunst.

Het *Supplement* is de weerslag van verhitte discussies, enthousiaste pleidooien en nieuwe inzichten. Ook organiseerden we een debat over de toekomst van muziek. Iedereen luistert naar muziek en een kwart van de Nederlanders musiceert zelf. Tegelijkertijd kantelen voorkeuren voor muzikale invloeden, genres, media en luisterplekken. Prognoses over de belangstelling voor klassieke en hedendaagse muziek zijn schrikbarend, terwijl de exportwaarde van pop en dance blijft groeien. Samen met de Johan Wagenaar Stichting boden we het gesprek hierover het platform *Voor de muziek uit*.

In 2015 publiceerde het Fonds samen met het Instituut voor Publieke Waarden en *Theatermaker* een bijzondere serie briefwisselingen tussen denkers en kunstenaars. In *Brieven aan de Kunst* legden mensen uit tal van maatschappelijke domeinen de verbinding tussen hun interpretatie van de wereld met die van de kunstenaar. Zo startten we een letterlijke dialoog tussen de wereld van kunst en de wereld van wetenschap, journalistiek, politiek, gezondheidszorg, markt en *civil society*. Een paar voorbeelden: bestuurskundige Albert Jan Kruijer en theatermaker Merel de Groot schreven elkaar brieven over solidariteit, historicus Thierry Baudet en schrijfster Karin Amatmoekrim correspondeerden over culturele diversiteit. In april 2016 volgt de laatste briefwisseling tussen regisseur

Ivo van Hove en filosoof Jan Drost over romantiek en individualisme. Inspiratiebron voor deze reeks was de Krakelinglezing van de Britse kunsteducatie-expert Paul Collard uit 2013. Hij signaleerde het einde van de grote verhalen waarop publiek gefinancierde kunst dreef, en pleitte voor een nieuwe rol voor de kunsten. Wij lieten ons op onze beurt inspireren door de perspectieven die de auteurs naar voren brachten. Het droeg ertoe bij dat onze beleidsuitgangspunten die we vlak voor de zomer presenteerden, doordrenkt waren van de meer maatschappelijke uitdagingen waarvoor de podiumkunsten zich gesteld zien. Al met al is het Fonds Podiumkunsten ervan overtuigd dat er mede door de activiteiten in 2015 een solide basis ligt om de ingezette koers, aangescherpt en wel, te vervolgen in en na 2016.

Henriëtte Post
directeur-bestuurder

Resultaten meerjarige activiteiten-subsidie

De meerjarige regeling biedt gezelschappen, ensembles, producenten, festivals en concoursen die al enige tijd bestaan de mogelijkheid om in continuïteit voorstellingen en concerten te realiseren met een herkenbare artistieke signatuur.

In 2015 kreeg het Fonds Podiumkunsten zicht op de uitkomsten van het tweede jaar van de regeling meerjarige activiteiten-subsidies 2013-2016 doordat de 67 producerende instellingen en de dertien festivals die binnen deze regeling worden ondersteund, verslag uitbrachten van hun resultaten over 2014.

Toonaangevend aanbod, gespreid over het land

In 2014 realiseerden de producerende instellingen in totaal 8.093 uitvoeringen. Hoewel er 30 procent minder instellingen dan in 2012 meerjarig ondersteund worden, zien we ten opzichte van dat jaar toch een stijging van het aantal producties en een vrijwel gelijkblijvend aantal uitvoeringen. Deels kan dit worden verklaard door een stijging van het aantal coproducties ten opzichte van 2012. Coproducties mogen immers door iedere organisatie als 'prestatie' worden opgevoerd in de verantwoording, waardoor er sprake is van 'dubbelingen'. Maar zelfs na 'ontdubbeling' blijft het relatief veel hogere aantal voorstellingen en concerten dat gezelschappen en ensembles realiseerden opvallend.

Het totale aantal bezoekers steeg in 2014 met 15 procent ten opzichte van 2013 naar ruim 1,6 miljoen. Het gemiddelde aantal bezoekers per voorstelling steeg met bijna 16 procent en het aantal bezoekers per productie steeg ook, met ruim 9 procent. De stijging van de bezoekers per voorstelling wordt echter vertekend door een serie installaties in de openbare ruimte waaraan een hoog aantal bezoekers toegerekend kan worden. Maar ook zonder deze uitvoering steeg het aantal bezoekers per voorstelling in 2014 licht met 4 procent.

Om van een trend te kunnen spreken is een periode van twee jaar te kort. Maar het feit dat de verhouding van het aantal uitvoeringen binnen en buiten de Randstad is verschoven richting de regio's, is wel een ontwikkeling die de moeite van het verder onderzoeken waard is. Procentueel gezien daalde het aantal uitvoeringen in de vier grote steden opnieuw, terwijl in de regio's Zuid (14 procent), Midden (7 procent) en Oost (7 procent) meer uitvoeringen plaatsvonden dan in 2013. De standplaats van een gezelschap of ensemble blijft van belang. Van alle uitvoeringen in 2014 vond 24 procent plaats in de thuishaven. Verhoudingsgewijs bereikten de instellingen ook meer publiek buiten de grote steden. In de G4 was nu 32 procent van het publiek te vinden, tegenover 34 procent in 2013 en 49 procent in 2012.

In 2014 organiseerden de dertien meerjarig gesubsidieerde festivals 3.940 uitvoeringen die bijna 710.000 bezoekers trokken, per uitvoering gemiddeld 180 bezoekers. In vergelijking met 2013 steeg daarmee het aantal bezoekers per uitvoering met 3 procent en het totale aantal bezoeken aan festivals met 11 procent.

Pluriformiteit

Net als in 2013 ondersteunde het Fonds een grote diversiteit aan subgenres. Er doen zich verschillende ontwikkelingen voor. In de eerste plaats gaan steeds meer instellingen artistieke samenwerkingen aan, zowel binnen hun eigen discipline als interdisciplinair. Zo spreiden zij ook de bedrijfsrisico's. Daarnaast opereren gezelschappen steeds vaker in meerdere circuits. Hierbij dreigt het gevaar dat grote instellingen kleinere verdringen. Kleinere gezelschappen hebben vaak geen mogelijkheden om voor de grote zaal te produceren, andersom is dat wel het geval. Opvallend is ook dat gezelschappen vaker meerdere voorstellingen in korte tijd geven, bijna als een festival rond een bepaald gezelschap of een bepaalde discipline. Nog een ontwikkeling is dat gezelschappen ruimte bieden aan onafhankelijke makers, als een soort productiehuis.

Innovatie

Vijftien van de gehonoreerde producerende instellingen en festivals ontvangen een innovatietoeslag, bedoeld voor innovatieve activiteiten waarvan effecten verwacht mogen worden die het eigen werk van de aanvrager overstijgen. De toeslag is toegekend voor bijvoorbeeld het bieden van ondersteuning aan nieuwe makers of het onderzoeken van nieuwe samenwerkingsvormen met andere (kunst) disciplines. Aan het eind van de periode

2013-2016 inventariseren we wat deze langetermijninvesteringen teweeg hebben gebracht.

Ondernemerschap en de relatie tussen vraag en aanbod

De meerjarig gesubsidieerde instellingen realiseerden op verschillende vlakken meer prestaties dan zij zich in 2012 hadden voorgenomen. Zo ontwikkelden ze gemiddeld meer producties en gaven ze meer voorstellingen (16 procent).

Er is sprake van een meer gemengde bedrijfsvoering bij de producerende instellingen, die moet zorgen voor risicospreiding. We zien meer interdisciplinaire producties, coproducties en gezelschappen die binnen verschillende circuits opereren.

Op inkomstengebied bleven de instellingen net als in 2013 dicht bij hun begrotingen. De producerende instellingen verwierven 44 procent aan eigen inkomsten (2013: 41 procent), wat in lijn was met de vooraf gestelde verwachtingen. Uitschieter waren de muziekensembles en -groepen (60 procent). In 2014 vormden de publieksinkomsten (een onderdeel van de eigen inkomsten) gemiddeld 26 procent van de totale inkomsten. De meerjarig gesubsidieerde festivals realiseerden in 2014 gemiddeld 59 procent eigen inkomsten, waarvan 22 procent publieksinkomsten.

Internationalisering

Gemiddeld gaven de meerjarig gesubsidieerde gezelschappen en ensembles bijna 18 procent van hun uitvoeringen in het buitenland (2013: 16 procent). Deze uitvoeringen waren goed voor 28 procent van hun publiek. Muziekensembles speelden met 23 procent van hun concerten het meest in het buitenland.

Ontwikkelingen in korter lopende regelingen

Productiesubsidies

Productiesubsidies zijn bedoeld voor het ontwikkelen, uitvoeren of hernemen van voorstellingen en concerten. Zij vormen een flexibel instrument om makers op relatief korte termijn in staat te stellen een project te realiseren. Aanvragers kunnen maximaal 75.000 euro aanvragen voor het uitvoeren van een project of het organiseren van een reprise. Er is een toeslag mogelijk wanneer de aanvraag tevens een opdracht voor een theatertekst, libretto of compositie bevat.

In 2015 ondersteunde het Fonds 123 producties, reprises en concoursen. De gehonoreerde projecten beoogden in totaal 3.379 uitvoeringen op te leveren. Het aantal aanvragen was 437. Met 14,4 miljoen euro werd het budget van 4.875.000 euro bijna drie keer overvraagd. Vergeleken met 2014 waren er meer reprises: 32 aanvragen,

achttien gehonoreerd. Het Fonds ziet dit als een positieve ontwikkeling. Hernemingen van succesvol werk stimuleren de professionele ontwikkeling van makers en de publieksbinding, zijn minder risicovol en zijn daardoor gemakkelijker te programmeren.

In 2015 kwam bijna 74 procent van de aanvragen uit de Randstad (G4 en regio West). Amsterdam nam 45 procent van het geheel voor zijn rekening. Bij de honoreringen zijn deze percentages nog hoger: Circa 82 procent van de gehonoreerde instellingen is gevestigd in de Randstad (77 procent in 2014). 51 procent van de gehonoreerden was afkomstig uit Amsterdam. Over het algemeen worden aanvragen uit de Randstad dus beter beoordeeld dan die van erbuiten. Hiermee dringt de vraag zich op of er buiten de Randstad voldoende 'kritische massa' overblijft om tot output te komen. Mogelijk speelt mee dat meerjarig gesubsidieerde organisaties vaker coproducties maken met partijen uit hun eigen regio. Met veel meerjarig gesubsidieerde instellingen in de Randstad komen hier dus ook de meeste aanvragers voor coproducties vandaan.

De vestigingsplaats van aanvragers staat echter niet gelijk aan de spreiding van speelbeurten door het land. Sinds 2014 brengen we de gerealiseerde spreiding preciezer in kaart. In seizoen 2014-2015 vond 45 procent van de speelbeurten in de Randstad plaats (waarvan 19 procent in Amsterdam), 49 procent buiten de Randstad en 6 procent in het buitenland. De uitvoeringen van de projecten die met Fondssubsidie tot stand komen, zijn dus veel beter gespreid over het land dan de aanvragers.

Pluriformiteit, diversiteit en innovatie

Het Fonds beoordeelt aanvragen ook op hun bijdrage aan de pluriformiteit van het podiumkunstenaanbod. We streven zo naar een evenwichtige verdeling van de subsidiegelden over de subdisciplines, passend bij de vraag uit het veld.

Binnen alle disciplines honoreerden we aanbod voor de jeugd. Positief is dat zowel het aantal als de kwaliteit van cultureel diverse aanvragen toeneemt. In 2015 waren er 102 aanvragen voor projecten met een cultureel diverse invalshoek (73 in 2014). In totaal honoreerden we veertig cultureel diverse projecten (22 in 2014). Muziek scoort goed op de mate van culturele diversiteit, onder andere door wereldmuziekprojecten. Opvallend is ook dat makers met een biculturele of niet-westerse achtergrond vaak hun eigen vorm ontwikkelen buiten bestaande theatrale vormen.

Uit veel projectaanvragen sprak een grote maatschappelijke betrokkenheid. Kunstenaars gaan meer met hun publiek in debat over actuele thema's. Artistieke vernieuwing zien we vooral in de toenemende interdisciplinariteit, waarbij er sprake is van verdergaande integratie tussen disciplines van binnen en buiten de podiumkunsten.

Op het punt van marketing ontbreekt het nog vaak aan nieuwe acties voor publiekswerving, publieksbinding en nieuwe prijsstrategieën. Tegelijkertijd nemen theaters en schouwburgen minder marketing voor hun rekening. Aan de andere kant is er een sterke trend van meer samenwerking. Zo zijn vrije producenten vaker betrokken bij aanvragen. Samenwerking tussen vrij en gesubsidieerd aanbod kan zowel de artistieke kwaliteit als de verkoopbaarheid van producties ten goede komen. Voor grote zaalproducties werken instellingen vaker samen met BIS-gezelschappen of meerjarig gesubsidieerde gezelschappen.

Van de producties uit deze regeling stonden 240 van de 3379 voorstellingen of concerten gepland voor het buitenland (7 procent). Dit percentage schommelt door de jaren: in 2013 was het minder dan 5 procent; in 2014 was 11 procent van de speelbeurten voorzien in het buitenland.

Nieuwe makers

De regeling nieuwe makers is een interdisciplinaire subsidieregeling om de ontwikkeling van beginnende makers in de podiumkunsten te stimuleren. Produceerende instellingen, podia en festivals kunnen een aanvraag doen voor een maker of een collectief van makers die/dat niet langer dan drie jaar actief is. De regeling staat open voor individuele nieuwe makers en voor duo's of groepen van nieuwe makers die zich gezamenlijk presenteren. Binnen een traject van maximaal twee jaar moeten verscheidene voorstellingen of concerten tot stand worden gebracht waarvoor de eindverantwoordelijkheid bij de maker(s) ligt.

Het jaarbudget van de regeling bedraagt 1,5 miljoen euro. Na een daling in 2014 waren er in 2015 weer meer aanvragen: 65 aanvragen voor een totaal gevraagd bedrag van ruim 5 miljoen euro (38 voor 2,57 miljoen euro in 2014). We hebben 54 aanvragen behandeld en zeventien gehonoreerd. Het aantal honoreringen is gelijk aan 2014. Met de subsidies komen vijftig producties tot stand.

Ontwikkelingstrajecten dienen erop gericht te zijn dat de nieuwe makers in de toekomst een zelfstandige beroepspraktijk kunnen voeren. De subsidie daagt makers en hun zakelijke partners uit om nieuwe partners

te verkennen, bijvoorbeeld onder podia en festivals. Een duidelijke visie op talentontwikkeling en praktische invulling daarvan is een voorwaarde om een goede match tussen producenten, makers en podia te maken. De gehonoreerde aanvragers blijken de talenten goed te begeleiden. Hun producties worden volgens afspraak gespeeld.

In de honorering streven we naar een evenwichtige verdeling over de disciplines en genres. We honoreerden negen theateraanvragen, vier dansaanvragen, twee muziekaanvragen en twee muziektheateraanvragen. De enigszins achterblijvende belangstelling vanuit de muzieksector kan wellicht worden verklaard doordat de compositieregeling beter toegesneden is op nieuwe componisten/muziekauteurs. We honoreerden vier aanvragen voor makers met een biculturele of niet-westerse achtergrond. Opvallend veel nieuwe makers werken vanuit een sterke sociale bewogenheid. Het Fonds ziet kansen voor aanvragers om intensievere trajecten te ontwikkelen voor meer pas afgestudeerde makers.

In 2015 bedroeg de subsidie gemiddeld 44 procent van de totale kosten bij muziektrajecten, 38 procent bij muziektheatertrajecten, 35 procent bij danstrajecten en 18 procent bij theatertrajecten. De overige kosten werden betaald uit eigen reserveringen of via aanvullende subsidies, sponsoring of kaartverkoop. In 2015 zagen we bij dertien trajecten uitwisselingen en presentaties in Europa. Er werden twaalf internationale coaches aangetrokken om nieuwe makers te begeleiden.

In 2015 is het scala aan subsidiemogelijkheden voor talentontwikkeling verbreed. Nieuw is de 'subsidie doorstroom nieuwe maker', bedoeld om de stap van beginnende makers naar de grote zaal te stimuleren. In 2016 wordt deze subsidie naar verwachting voor het eerst verstrekt.

Het Fonds ontving in 2015 een incidentele bijdrage van OCW voor de ondersteuning van nieuw talent. Dit bedrag is besteed aan plannen van organisaties die eerder positief werden beoordeeld in het kader van deze regeling. 46 organisaties hebben een subsidie ontvangen om beginnende makers te ondersteunen.

Werkbijdragen muzikanten en opdrachten (compositie en theaterstukken)

In 2015 bood het Fonds Podiumkunsten drie subsidiemogelijkheden voor nieuwe composities: subsidies voor een enkele opdracht, een reeks opdrachten (nieuw in 2015) en werkbeurzen/werkbijdrages. Voor theaterstukken bestaat de mogelijkheid om een opdrachtsubsidie aan te vragen. De regelingen hebben als voornaamste doel de kwaliteit en verscheidenheid van de podiumkunsten te stimuleren door nieuwe composities en theaterstukken mogelijk te maken en de uitvoeringsmogelijkheden daarvan te vergroten.

In 2015 heeft het Fonds de werkbeursregeling omgevormd tot de regeling werkbijdrage muzikant. We verstrekten 71 werkbijdragen (voorheen werkbeurzen) uit 169 ingediende aanvragen, voor een totaalbedrag van 513.000 euro. Een positieve ontwikkeling is dat het Fonds 50 procent meer aanvragen uit de popsector en de wereldmuziek ontving. Ook bereikten we met deze regeling veel nieuwkomers.

Voor de regeling opdracht compositie ontvingen wij 193 aanvragen. In drie subsidierondes honoreerden we 69 aanvragen voor een totaalbedrag van 782.000 euro. Voor de nieuwe mogelijkheid om een reeks opdrachten (periode 2016-2017) aan te vragen, ontving het Fonds dertien aanvragen. Zeven aanvragen werden gehonoreerd voor een totaalbedrag van 642.000 euro.

De opdrachtregeling wordt overwegend gebruikt door aanvragers en projecten uit de hedendaagse muzieksector. Bij twee van de toegekende aanvragen is er (enige) sprake van culturele diversiteit. Het aantal aanvragen van amateurgezelschappen neemt elk jaar toe. In de muziek is aantoonbaar sprake van innovatie. Steeds meer aanvragen zijn bijvoorbeeld genre-overstijgend. Ook werken componisten vaker dan voorheen in het digitale domein, onder meer via apps.

Voor de regeling opdrachten theaterstukken en libretto's ontvingen we 25 aanvragen (achttien in 2014). Dit aantal was voor het eerst in lijn met de verwachting. Er werd 285.275 euro subsidie aangevraagd, waarvan het Fonds 148.900 euro honoreerde. Vijf van de aanvragen waren voor teksten voor opera of muziektheater (twee gehonoreerd), drie voor jeugdtheater (twee gehonoreerd). Voor genres als locatietheater of poppentheater werden niet of nauwelijks aanvragen ingediend. De meeste aanvragen betroffen opdrachten voor teksttheater voor volwassenen. Veel aanvragen onderscheidden zich weinig van het repertoire dat binnen de overige regelingen van het Fonds wordt ondersteund. Opvallend blijft het gebrek aan teksten met een cultureel diverse thematiek. Gezien de beperkte bijdrage aan de pluriformiteit blijft het innovatieve effect van de regeling kleiner dan beoogd.

Het Fonds zet samen met het Nederlands Letterenfonds een nieuwe regeling voor de ondersteuning van theaterstukken op. Hiermee kunnen zowel auteurs als opdrachtgevers ondersteund worden. Deze regeling start in 2017.

Programmeringsregeling

In 2015 werden de gevolgen zichtbaar van wijzigingen in de Subsidie kleinschalige of incidentele programmering (SKIP), de Subsidie reguliere programmering (SRP) en de Kernpodiumregeling. De wijzigingen in de SKIP en de Kernpodiumregeling waren met name bedoeld om de positie van kleine podia te versterken. Verder is met de wijziging beoogd meer aandacht te besteden aan de vorming van goed gespreide netwerken van podia die een belangrijke rol spelen bij het presenteren van podiumkunst aan het publiek in hun omgeving.

Subsidie kleinschalige of incidentele programmering (SKIP)

Binnen de SKIP ondersteunt het Fonds een groot en zeer divers netwerk van podia, waarbij de nadruk ligt op kleine podia buiten de vier grote steden. Het Fonds heeft de dekking bij de SKIP voor de groep kleinste podia in 2015 verruimd. Deze podia krijgen een opslag van 50 procent in plaats van 25 procent bovenop de uitkoopsommen of brutogages. Dit resulteert in een hoger subsidiebedrag per concert. Verder zijn de criteria vereenvoudigd. Aanvragers worden met ingang van 2015 beoordeeld op hun artistieke positie en de publieksfunctie. Er wordt nog steeds gekeken naar de bijdrage aan pluriformiteit en geografische spreiding.

In 2015 dienden 241 podia een aanvraag in en ontvingen 195 aanvragers een SKIP-aanwijzing voor de jaren 2016 en 2017. Bijna 85 procent van de honoreringen betrof podia buiten de G4. Het westen van het land was met 30 procent koploper van de regio's. Er stroomden 41 nieuwe podia de regeling in en er zijn 55 podia uit de regeling verdwenen.

In 2015 werden door de 196 SKIP-podia 4.374 uitvoeringen gedeclareerd. Het totale gedeclareerde bedrag was ruim 1,2 miljoen euro. Maar liefst 63 procent daarvan betrof muziek. Net als in 2014 was een groot deel klassieke (kamer)muziek (bijna 24 procent) of jazz (19 procent). Theater was met 24 procent vertegenwoordigd, muziektheater met 8 procent en dans met bijna 5 procent. Over alle disciplines betrof 13 procent specifiek aanbod voor de jeugd, gelijk aan 2014. De verstrekte subsidie maakte 19 procent uit van het totaal aan betaalde uitkoopsommen en gages (bijna 6,7 miljoen in 2015).

Subsidie reguliere programmering (SRP)
De SRP-regeling ondersteunt podia in hun ambities voor kwaliteitsprogrammering en het bereiken van een publiek hiervoor. Er zijn met ingang van 2015 drie criteria: de artistieke positie van de aanvrager, zijn publieksfunctie en de inbedding in de omgeving. Podia met ten minste één zaal met een bezoekerscapaciteit voor 200

personen en 100 voorstellingen per jaar komen in aanmerking voor subsidie. Aanvullende eis is dat 20 procent van het aanbod in het vorige kalenderjaar is gesubsidieerd door een overheid of internationaal aanbod betreft. In de beoordeling wordt met ingang van dit jaar onderscheid gemaakt tussen drie soorten podia, namelijk concertzalen, grote theaterzalen en middelgrote/kleine theaterzalen. Op deze wijze kan beter verzekerd worden dat er netwerken van podia kunnen ontstaan die ruimte bieden aan verschillende soorten aanbod.

In 2015 ontving het Fonds 63 aanvragen waarvan 42 werden gehonoreerd. De meeste aanvragen kwamen uit de regio's Oost en Zuid (beide 19 procent). Ook 19 procent van de honoreringen ging naar Zuid, gevolgd door Oost met 14 procent. Noord en West hadden elk een aandeel van 12 procent. Amsterdam is koploper van de G4 met 19 procent. De 42 gehonoreerde podia bestaan uit achttien concertzalen, zeventien grote theaterzalen en zeven middelgrote/kleine theaterzalen. Bij de honorering streefden we naar een zo evenwichtig mogelijke vertegenwoordiging van disciplines en genres. Tien podia ontvingen het maximale subsidiebedrag van 50.000 euro, 24 podia een bedrag van 37.500 euro en acht podia ontvingen 25.000 euro.

Nieuwe festivals

De subsidie voor nieuwe festivals is erop gericht bij te dragen aan nieuwe presentatiemogelijkheden voor professionele podiumkunsten. In 2015 honoreerde het Fonds zeventien van de 63 aanvragen voor het volledige beschikbare budget (145.000 euro). Ruim de helft van het budget ging naar Amsterdam, 17 procent ging naar regio Noord. Uit de regio's Zuid en Midden werden geen aanvragen gehonoreerd. Van de zeventien gesubsidieerde nieuwe festivals richtten zeven zich primair op muziek, tien besteden ook aandacht aan jeugd en jongeren. De meeste aanvragers kiezen voor een niche door een land, instrument of maker centraal te stellen. Het aantal aanvragen waarbij sprake was van inhoudelijke vernieuwing bleef net als in 2014 achter bij de verwachtingen die we hadden bij het opstellen van de regeling. In 2015 ontvingen negen festivals 5.000 euro subsidie, zes kregen 10.000 euro subsidie, een festival kreeg 15.000 euro subsidie en een festival kreeg 25.000 euro subsidie. Gemiddeld financiert het Fonds met deze subsidie 6 procent van de totale festivalkosten.

De subsidie programmering bestaat festival blijft buiten beschouwing omdat daarvoor aanvragen in 2015 niet mogelijk was.

Popmuziek

In de halfjaarlijkse Conjunctuurenquête Poppodia en –Festivals spreken podia en festivals de verwachting uit dat ze in de eerste helft van 2016 meer en kwalitatief beter kunnen programmeren. Ook voorzien de podia en festivals meer publiek.

Programmering podium popmuziek (kernpodium)

In 2015 ontving het Fonds dertien nieuwe aanvragen om aangewezen te worden als kernpodium, en honoreerde er zeven. De helft van de aanvragen kwam uit regio Zuid. Hier werden de meeste aanvragen (vier) gehonoreerd. Twee honoreringen gingen naar Noord en één honorering naar Midden.

In 2015 waren er veertig podia aangewezen als kernpodium. De kernpodia organiseerden van december 2014 tot en met november 2015 856 gesubsidieerde concerten, waarbij 116.068 bezoekers aanwezig waren. De podia ontvingen 646.838 euro subsidie.

In 2015 werd de regeling voor twee jaar uitgebreid met de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor concerten buiten het eigen gebouw. Hierdoor kunnen podia experimenteren met concerten op andere locaties en samenwerkingen op lokaal niveau. Elf podia ontvingen subsidie voor 33 concerten. Daarmee bleef deze uitbreiding in het eerste jaar achter bij de verwachtingen.

Programmering incidentele concerten popmuziek

Het beschikbare budget voor deze regeling is 90.000 euro. In 2015 werden 66 van de 79 aanvragen gehonoreerd en werd 61.122 euro subsidie verstrekt. In totaal ging het om 124 gesubsidieerde concerten, waar 212 Nederlandse bands optraden.

Programmering festival popmuziek

Net als de subsidie voor incidentele concerten popmuziek beoogt deze subsidie vooral de speelmogelijkheden voor beginnende Nederlandse bands te vergroten. In 2015 werden 74 van de 93 ingediende aanvragen gehonoreerd. De gesubsidieerde popfestivals werden bezocht door 234.013 mensen. In totaal werd 139.505 euro subsidie verstrekt aan de festivals. Van de 74 gehonoreerde festivals vielen 42 in de categorie 'grotere' festivals, met een omzet van meer dan 25.000 euro en/of meer dan drieduizend bezoekers. De subsidie kwam ten goede aan de optredens van 502 bands, solo-muzikanten en dj's.

Internationalisering

Het Fonds Podiumkunsten beschikte in 2015 over 1.195.000 euro aan HGIS-cultuurmiddelen voor de bevordering van internationale mobiliteit, dialoog en samenwerking. Hiervan is 235.000 euro afkomstig uit het budget van de vierde subsidieronde van 2014. De subsidieregeling internationalisering bestaat uit de Grant for Dutch

presentations abroad, internationale uitwisselingsprojecten en bijzondere buitenlandse voorstellingen en concerten in Nederland. In 2015 zijn alle aanvraagfondes ook in het lopende jaar beschikbaar. Omdat dit in 2014 niet zo was, is geen goede vergelijking te maken tussen beide jaren. Daarnaast is er het Snelloket voor reiskosten voor Nederlandse instellingen of kunstenaars. Hiervoor was in 2015 950.000 euro beschikbaar. Deze middelen hebben vooral als doel extra speelmogelijkheden voor Nederlandse podiumkunstenaars te creëren. De Nederlandse markt is veelal te klein om voldoende voorstellingen of concerten te kunnen geven. Optreden buiten Nederland is dan een logische manier om extra inkomsten te genereren.

Grant for Dutch presentations abroad

Een Grant for Dutch presentations abroad kan worden aangevraagd door buitenlandse podia en festivals die Nederlandse gezelschappen of ensembles willen presenteren. Doel is de buitenlandse vraag te stimuleren door presentaties op vooraanstaande podia mogelijk te maken. Gekeken wordt in hoeverre de geplande optredens een positieve uitstraling hebben voor de Nederlandse podiumkunsten als geheel. In verband met het toenemende aantal aanvragen hanteert het Fonds vanaf 2015 een maximumsubsidiebedrag voor Dutch presentations abroad: maximaal 25.000 euro voor de presentatie van één productie en maximaal

75.000 euro voor een gebundelde aanvraag voor meerdere producties. Dit omdat een beperkt aantal aanvragen een relatief groot beslag op het budget legden.

Het Fonds ontving zeventig aanvragen, waarvan we er 35 honoreerden voor 374.850 euro. Het aantal beoogde uitvoeringen door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 264. De meeste aanvragen betroffen theater (30 procent), muziek (29 procent) en dans (26 procent). Muziektheater blijft achter met 2 procent. Gehonoreerde aanvragen kwamen vooral uit West-Europa. Het Fonds honoreerde daarnaast aanvragen van festivals en podia uit de Verenigde Staten, Rusland, Canada, China, India, Indonesië, Japan en Midden- en Zuid Amerika. De meeste landen behoren tot de focuslanden van het Internationaal Cultuurbeleid. Voor het merendeel zijn aanvragen gehonoreerd van instellingen die van het Fonds een meerjarige of projectsubsidie ontvangen. Voor een deel betreft het gezelschappen uit de Basisinfrastructuur.

Internationale uitwisseling/samenwerking

Het Fonds ontving 57 aanvragen voor internationale uitwisselingsprojecten, waarvan we er dertien honoreerden. Uitwisselingsprojecten zijn bedoeld om de artistieke ontwikkeling in de podiumkunsten te stimuleren. Ruim 40 procent van alle aanvragen

betrof theater, gevolgd door muziek (33 procent), dans (16 procent) en muziektheater (11 procent). Het aantal beoogde presentaties door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 283. Hiervan vonden 150 plaats in Nederland en 133 in het buitenland. De aanvragen hadden vooral betrekking op West-Europese landen. Verder werden er aanvragen gehonoreerd voor de Verenigde Staten, Indonesië en Zuid-Afrika.

Buitenlandse presentaties in Nederland

De subsidie voor buitenlandse presentaties in Nederland is bedoeld om de kwaliteit en diversiteit in de podiumkunsten te verhogen door aanbod van buiten Nederland te tonen. Het Fonds ontving 45 aanvragen, waarvan we er negentien honoreerden. Hiervan betreft 42 procent muziek, 32 procent dans, 21 procent theater en 5 procent muziektheater. Het aantal beoogde presentaties door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 439. De aanvragen hadden vooral betrekking op voorstellingen en concerten uit de Verenigde Staten, diverse Europese landen, Australië, Rusland en Midden- en Zuid-Amerika.

Snelloket

Het Snelloket is erop gericht de buitenlandse speelmogelijkheden voor podiumkunstenaren te vergroten. In 2015 is het budget voor het Snelloket structureel verhoogd naar 950.000 euro. Er waren 367 aanvragen, waarvan 254 aanvragen zijn gehonoreerd. Net als in voorgaande jaren kwam het merendeel - 154 om precies te zijn - uit de muzieksector (meer dan de helft betrof popmuziek). Het aantal beoogde presentaties door de gehonoreerde aanvragers bedroeg 1.689. Dit is een flinke stijging ten opzichte van 2014, toen dit aantal op 1.300 lag. In 2015 honoreerde het Fonds 44 aanvragen van componisten om een uitvoering van eigen werk bij te wonen. Meer dan de helft van de aanvragen had betrekking op landen buiten Europa. De Verenigde Staten waren het meest in trek, net als West-Europa. Bijzondere bestemmingen waren Tanzania, Peru, Ecuador, Jordanië, Libanon, Taiwan, Egypte en Zimbabwe.

Fast Forward

Met Fast Forward heeft het Fonds er sinds 2014 een programma bij om de ontwikkeling van Nederlands talent te stimuleren in een internationale context. Deelnemers krijgen de gelegenheid bij toonaangevende buitenlandse producenten een project uit te werken en te presenteren op internationale podia.

Het programma loopt tot en met 2016. Er is in totaal 1,1 miljoen euro beschik-

baar voor twaalf tot vijftien trajecten van makers. Intendant Mark Yeoman werkt met een groep verkenneren om talentvolle podiumkunstenaren te koppelen aan een geschikt(e) buitenlands(e) gezelschap, producent, podium of festival. Daarbij wordt net als bij de regeling Nieuwe Makers in de eerste plaats gekeken naar de match tussen talent en de beoogde samenwerkingspartner. Maar ook de mogelijk positieve effecten die het traject biedt op internationale samenwerking voor andere Nederlandse podiumkunstenaren wegen mee. Het Fonds is er bovendien van overtuigd dat ook de buitenlandse gezelschappen profiteren.

In 2015 zijn de eerste uitwisselingen en projecten van start gegaan. Drie plannen zijn inmiddels gehonoreerd. Sjaron Minaillo gaat aan de slag bij De Munt in Brussel, het Ragazze Quartet werkt samen met de Brit Josh Armstrong onder het dak van Cryptic in Glasgow en Itamar Serussi zet zijn volgende stappen bij het Balletto di Roma. Het betreft meerjarige trajecten waarin meerdere projecten worden gerealiseerd. Daarbij levert het programma meerwaarde voor zowel de maker als de partner.

Andere activiteiten

Dutch Performing Arts

Op 1 januari 2015 ging Dutch Performing Arts officieel van start als een programma van het Fonds Podiumkunsten ter promotie van de Nederlandse podiumkunsten in het buitenland. Het programma wordt financieel mogelijk gemaakt door de ministeries van OCW en Buitenlandse Zaken. De belangrijkste activiteiten zijn het organiseren van showcases voor buitenlandse bezoekers, het vertegenwoordigen en promoten van Nederland op internationale beurzen, festivals en showcases in binnen- en buitenland en het aanbieden van zorgvuldig samengestelde bezoekersprogramma's aan buitenlandse programmeurs en makers.

In 2015 werden twee grote showcase-evenementen georganiseerd voor buitenlandse professionals. Het eerste vond plaats tijdens Classical:NEXT, forum voor klassieke muziek, in samenwerking met De Doelen Rotterdam. Het tweede was Moving Meetings Dance, in samenwerking met de Nederlandse Dansdagen. Voor tien festivals, waaronder Cadance, SPRING Festival, November Music, Eurosonic Noorderslag en Moving Futures, werden in totaal meer dan tweehonderd internationale gasten uitgenodigd. De bezoekers krijgen intensieve meerdaagse programma's aangeboden, waarin ze kennismaken met

interessant nieuw werk of nieuwe artiesten en groepen uit het Nederlandse podiumkunstenveld. Naast deze 'groepsbezoeken' van tussen de vijf en vijftig gasten ontving Dutch Performing Arts ook zeven individuele bezoekers, die een bezoekersprogramma 'op maat' kregen van gemiddeld vijf dagen. Met de bezoekersprogramma's wilden we hun interesse wekken om de geïntroduceerde artiesten te boeken. Zo'n 80 procent van alle bezoekers kwam uit de prioriteitslanden van Dutch Performing Arts, met een nadruk op de nabije landen, zoals Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. De overige bezoekers komen onder andere uit landen waar het Fonds projecten of programma's heeft lopen, zoals Brazilië en Zuid-Korea.

Op verschillende manieren was Dutch Performing Arts ook zelf aanwezig in het buitenland. Dankzij de cofinanciering van het programma Dutch Impact in samenwerking met BUMA Cultuur kon een aantal succesvolle acts uit de Nederlandse popmuziek en dance zich presenteren op belangrijke festivals en beurzen als ILMC (Londen, Verenigd Koninkrijk), SXSW (Austin, Verenigde Staten) en het Reeperbahn Festival (Hamburg, Duitsland). Ook bezochten we een tiental beurzen en conferenties op het gebied van bijvoorbeeld jeugdtheater (IPAY), jazz (Jazzahead) en wereldmuziek (WOMEX), waar we delega-

ties artiesten mee naartoe namen. In sommige gevallen benaderden we organisaties, zoals ASSITEJ NL en het World Music Forum, om namens Dutch Performing Arts podiumkunst-scenes in het buitenland te verkennen. Zelf gingen we op uitnodiging van het Asian Arts Center in Gwangju acht dagen op onderzoek naar Zuid-Korea, vergezeld door een delegatie van zes jonge makers (onder wie Nick Steur, Ryan Djojokarso, Katja Heitmann en Gert-Jan Stam) en zes podiumprogrammeurs en -directeuren (onder andere van Parkstad Limburg Theaters, Stadsschouwburg Utrecht, het Zuiderstrandtheater en Stadsschouwburg Amsterdam). De jonge makers werden voorgedragen door verschillende productiehuisen voor dans en theater; de programmeurs waren al enkele jaren actief als presentatoren van internationale voorstellingen in het kader van *Get Lost* (zie p. 15).

In 2015 gingen we voor het eerst meerjarige samenwerkingsverbanden aan met internationale festivals en podia. De eerste partner was de Ruhrtriennale in het Duitse Nordrhein Westfalen. Daar liet Dutch Performing Arts behalve Nederlands werk ook verschillende Nederlandse makers zien in een randprogramma, bijvoorbeeld als workshopleiders of dj's. Verder werden contracten of intentieverklaringen ondertekend voor samenwerking met festivals als Theater aan Zee (België), Circuit X (België en Nederland), het Roma-europa Festival (Italië),

het Norfolk Festival (Verenigd Koninkrijk) en gebundelde meerjarige programma's met diverse partners in Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Meer informatie: www.dutchperformingarts.nl

Fonds on Tour

In 2015 ronden we succesvol het project Fonds on Tour af. In december 2013 organiseerden we onder die noemer vier bijeenkomsten op vier locaties in het land, waar we ons met een breed samengestelde groep betrokkenen bogen over de vraag hoe verschillende veranderingen in de samenleving het toekomstige denken en doen in de podiumkunsten beïnvloedt. Halverwege 2014 gingen we van start met een vervolg op deze landelijke bijeenkomsten. We organiseerden vier rondetafelgesprekken ter verdere inhoudelijke verdieping en verkenning voor de nieuwe beleidsperiode 2017-2020. De laatste twee rondetafelgesprekken vonden plaats in 2015. We spraken met kleine gezelschappen van zestien genodigden, onder wie makers, zakelijk en artistiek leiders van gezelschappen, podia, festivals, ensembles en wetenschappers. Het derde gesprek ging over het spanningsveld tussen flexibele en structurele ondersteuning; het vierde gesprek over de artistieke kwaliteit van nu. Hiermee werd een vervolg gegeven aan de twee gesprekken in 2014 over de wisselwerking tussen publiek, podia en festivals en over geografische spreiding en andere vormen

van toegankelijkheid voor veranderende publieksgroepen. De reeks gesprekken in 2015 kwam tot stand in samenwerking met State of Flux en de NAPK. De gesprekken werden gemodereerd door &Maes en vonden plaats bij het Fonds Podiumkunsten.

Tijdens de looptijd van Fonds on Tour publiceerde het Fonds een e-magazine waarin verslag werd gedaan van de rondetafelgesprekken en waar lezers in bredere zin de toekomstagenda van de podiumkunsten konden verkennen. Het magazine is nog te lezen op www.fondsontour.nl.

De Fonds on Tour-reeks bracht het Fonds Podiumkunsten tot een aantal zeer relevante uitgangspunten en vraagstukken voor het vormen van het beleidsplan 2017-2020. Met gebruikmaking van andere kwantitatieve onderzoeken en analyses van de KWINK groep en kwalitatieve onderzoeksresultaten werkte het Fonds in aanloop naar het nieuwe beleidsplan daarom aan het presenteren van de beleidscontouren die uit het semi-openbare onderzoeksproces van Fonds on Tour voortkwamen. In juni 2015 werd de laatste fase van Fonds on Tour, de Zomertour, afgetrapt in Amersfoort. Vervolgens deed Henriëtte Post ook in Amsterdam en Den Bosch de contouren en mogelijke richtingen voor ons beleid en regelingen uit de doeken. Hiermee gaven we instellingen en makers de kans zich goed voor te bereiden op de nieuwe

beleidsperiode en aanvraagronde. Ook werd hier het *Supplement Fonds on Tour* gepresenteerd, waarin kort de resultaten en vragen werden besproken die tijdens Fonds on Tour verkend waren. Het supplement is online beschikbaar.

Voor de muziek uit

In 2014 en 2015 vonden vier besloten bijeenkomsten plaats rond de toekomst van het muziekleven in Nederland, getiteld Voor de muziek uit. In elke aflevering stond een ander onderwerp centraal, steeds met andere gesprekspartners. Hierbij nodigden we ook deelnemers uit andere kunst disciplines uit. Elk onderwerp werd vooraf verkend in een online discussie op de website, waarbij de redactie zocht naar inbreng van professionals uit zoveel mogelijk muziekgenres. Op 28 mei 2015 ronden we de debatserie af tijdens een goed bezochte slotbijeenkomst in de Hoftoren in Rotterdam. De auteurs van de vier interessantste, prikkelendste en meest innovatieve stellingen uit de blogs en voorgaande debatten, David Dramm, Piet-Jan van Rossum, Mayke Nas en Oscar Jan Hoogland, kregen tijdens deze middag de *Voor de muziek uit Award* uitgereikt voor hun bijdrage aan het debat. Ook werden tijdens dit slotdebat de uitkomsten van de eerdere debatten in de schijnwerpers gezet, in aanwezigheid van alle betrokkenen uit de hedendaagse, klassieke, geïmproviseerde, niet-westerse en popmuziek.

Na een periode van grote verschuivingen in de gesubsidieerde podiumkunsten stonden we met Voor de muziek uit stil bij de toekomst. De Johan Wagenaar Stichting en het Fonds Podiumkunsten gingen een jaar lang openhartig in gesprek met de muzieksector over wat er aan de horizon gloort aan nieuwe artistieke vormen en talen, over de veranderende behoeften aan muzikale expressie en nieuwe verhoudingen tussen kunstenaars en hun publiek, over muziek maken en spelen onder veranderlijke financiële en politieke omstandigheden en al met al over de rol van muziek (en kunst in het algemeen) in de samenleving.

Voor het Fonds Podiumkunsten vormden deze gesprekken over muziek een onderdeel van een reeks ontmoetingen, gesprekken en onderzoeken in de podiumkunsten ter voorbereiding op de beleidsperiode 2017-2020.

Meer informatie: www.voordemuziekuit.nl

Matthijs Vermeulenprijs

In 2015 deed het Fonds voor de eerste keer een open oproep voor de Matthijs Vermeulenprijs. Bijzondere werken van Nederlandse componisten die in 2013 of 2014 in première waren gegaan konden worden aangemeld. Het Fonds ontving verrassend veel inzendingen. Een onafhankelijke jury beoordeelde de voorgedragen werken op basis van oorspronkelijkheid, vakmanschap en zeggingskracht.

Peter Adriaansz ontving op 12 december, tijdens het festival voor nieuwe muziek Dag in de Branding, de prestigieuze prijs voor zijn compositie *Scala II*. Adriaansz' muziek kenmerkt zich door een systematische, op onderzoek gerichte benadering met als voornaamste ingrediënten klank, vorm en hoorbare wiskunde. 'Met *Scala II* is gekozen voor een originele compositie die een zeldzaam raffinement vertoont en van zeer hoog niveau is. *Scala II* is een voltreffer binnen het eigenzinnige oeuvre van Peter Adriaansz,' aldus de jury. Fonds-directeur Henriëtte Post reikte de prijs aan hem uit.

De Matthijs Vermeulenprijs is de belangrijkste Nederlandse compositieprijs, vernoemd naar de in 1967 overleden symfonisch componist Matthijs Vermeulen. De prijs ter waarde van 20.000 euro wordt tweejaarlijks beschikbaar gesteld door het Fonds Podiumkunsten en is bedoeld voor een Nederlandse componist op het terrein van de hedendaagse muziek.

Brieven aan de Kunst

Het Fonds Podiumkunsten nam in 2015, samen met het Instituut voor Publieke Waarden en het tijdschrift *Theatermaker*, het initiatief om een bijzondere serie briefwisselingen te publiceren tussen kunstenaars en denkers van buiten het kunstenveld: 'Brieven aan de Kunst'. Mensen uit andere domeinen dan de kunst werd gevraagd om wetenschappelijke, journalis-

tieke, beleidsmatige, politieke, filosofische, medische of sociologische interpretaties van de wereld om ons heen te verbinden met artistieke interpretaties. Een kunstenaar antwoordde.

In februari verscheen de eerste briefwisseling tussen bestuurskundige Albert Jan Kruiter, oprichter van het Instituut voor Publieke Waarden, en theatermaker Merel de Groot. Deze ging over solidariteit. Daarna verschenen de brieven over (culturele) diversiteit van historicus Thierry Baudet en schrijfster Karin Amatmoekrim. ZUSarchitecten en theatermaker Pepijn Smit correspondeerden over de stad en politiek activist en lobbyist Sywert van Lienden wisselde van gedachten met theaterintendant Johan Simons. In april 2016 wordt de reeks afgesloten door regisseur Ivo van Hove en filosoof Jan Drost, die elkaar een brief schreven over romantiek en individualisme.

Get Lost

In de voorstellingenreeks *Get Lost* presenteerden we voor de derde maal theater- en dansvoorstellingen uit landen met theatertradities waarmee het Nederlandse publiek weinig bekend is. De programmering was evenals de voorgaande jaren in handen van de Vlaamse programmeur en festivalorganisator Frie Leysen, die in 2014 de prestigieuze Erasmusprijs kreeg voor haar verdiensten op het terrein van het internationale theater.

De eerste twee voorstellingen van het derde seizoen van *Get Lost* vonden plaats in het najaar van 2014 en werden reeds in het jaarverslag van 2014 beschreven. In maart 2015 toerde de voorstelling *Duramadre* van het Argentijnse gezelschap KM29 langs de schouwburgen in Brugge, Amsterdam, Heerlen, Tilburg, Den Haag en Utrecht. De voorstelling trok in totaal 1.042 bezoekers. In april en mei dit jaar was de voorstelling *El Otro* van Teatro Niño Proletario uit Chili te zien. Deze voorstelling werd gespeeld in Theater Frascati in Amsterdam, Stadsschouwburg Utrecht, Parkstad Limburg Theaters in Heerlen, Theater de Nieuwe Vorst in Tilburg, Theater aan het Spui in Den Haag en Cultuurcentrum Brugge. Ze trok in totaal 468 bezoekers.

Naast de voorstellingen werd in het kader van *Get Lost* ook het zogeheten Zaaigoedtraject georganiseerd. Zes kunstenaars uit Azië, Afrika en Latijns-Amerika bezochten Nederland voor een kort werkbezoek van gemiddeld tien dagen of soms voor een wat langere residentie van ongeveer een maand.

Get Lost komt tot stand dankzij een samenwerking van Hivos, Stichting DOEN, het Prins Claus Fonds, het VSBfonds, het Fonds Podiumkunsten en de deelnemende theaters.

Meer informatie: www.getlost-theater.nl.

CultuurStekkie

Pokon, marktleider in producten voor plantenverzorging, kwam in 2014 met een initiatief om de ontwikkeling van talent in de podiumkunsten te steunen. Een kruidenweekset met de naam CultuurStekkie werd verkocht via een webshop, in theaters en op het Nederlands Theater Festival. Op 30 april 2015 werd in *Opium TV* de 'CultuurStekkie Groeiprijs' uitgereikt aan makers Iona Daniel (25) en Rineke Roosenboom (26). De prijs bestond uit een bedrag van 7.500 euro en een plek bij de Nieuwkomers, het talentontwikkelingsprogramma van muziektheatergezelschap Orkater. Hun voorstelling gaat in 2016 tijdens Oerol in première.

Meer informatie: www.cultuurstekkie.nl

Point Taken

Op 14 maart 2015 vond tijdens Cinedans in EYE Amsterdam de wereldpremière plaats van twee nieuwe Nederlandse korte dansfilms, gemaakt in het kader van de vijfde editie van *Point Taken*. Het waren de films *Perron 13* (choreografie Klaus Jürgens, regie Camiel Zwart) en *Son du Serpent* (choreografie Feri de Geus, regie Tami Ravid).

In het kader van *Point Taken* werden dit jaar nog *Dancin' the Camera* (choreografie Marije Nie, regie Pieter-Rim de Kroon) en *She/Her* (choreografie Cecilia Moisisio, regie Sanja Wyss) gemaakt. Deze twee films worden in 2016 tijdens Cinedans vertoond

en alle vier de films worden dan ook door de NTR uitgezonden. De films hebben elk een productiebudget van circa 90.000 euro.

De vijfde editie van *Point Taken* was tevens de laatste.

Point Taken was een initiatief van het Mediafonds en het Fonds Podiumkunsten in samenwerking met de NTR en het dansfilmfestival Cinedans.

Meer informatie: www.pointtaken.nl

Gezamenlijke activiteiten rijkscultuurfondsen

Versterking internationale uitwisseling
Eind 2014 stelde het ministerie van Buitenlandse Zaken 2,3 miljoen euro beschikbaar voor een activiteitenprogramma in een beperkt aantal landen. De fondsen kozen hiervoor vier landen: België (Vlaanderen), Duitsland in verband met de Frankfurter Buchmesse, Brazilië en Zuid-Korea. Aanvullend werden in overleg met Buitenlandse Zaken Frankrijk, de staat Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten toegevoegd. De precieze invulling verschilt sterk per land en is afhankelijk van de reeds aanwezige verbindingen en infrastructuur. De activiteiten zijn er steeds op gericht de bestaande verbindingen te versterken en aan te sluiten bij de ontwikkelingen in het veld. Voor de activiteiten in Brazilië werken we samen met Dutch Culture. In 2015 vonden er vooral voorbereidingen plaats. Daarnaast werden

op beperkte schaal activiteiten georganiseerd ter gelegenheid van twintig jaar Cultureel Verdrag tussen Vlaanderen en Nederland.

The Art of Impact

The Art of Impact is een tijdelijk stimuleringsprogramma voor de periode 2014-2016 dat in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is ontwikkeld door de zes landelijke publieke cultuurfondsen. Het programma heeft tot doel de relatie tussen de kunsten en andere maatschappelijke domeinen te stimuleren, te versterken en beter zichtbaar te maken. Het programma kent drie wegen waarlangs dit doel bereikt moet worden: materiële en immateriële ondersteuning van projecten, onderzoek en communicatie.

The Art of Impact streeft ernaar in de periode 2015-2016 ongeveer tachtig nieuwe projecten en 45 bestaande projecten te ondersteunen. Alle door *The Art of Impact* gehonoreerde projecten (zullen) worden gepresenteerd op de website.

In 2015 lag de nadruk op selectie van projecten die voor ondersteuning in aanmerking komen. Het programma is op zoek gegaan naar projecten met hoogwaardige artistieke én maatschappelijke impact en potentie. De selectie van projecten verloopt via twee trajecten: nieuwe projecten worden geselecteerd naar aanleiding van een open oproep en bestaande projecten worden rechtstreeks benaderd en ondersteund door een intendant.

In 2015 schreef *The Art of Impact* tweemaal een open oproep uit. Naar aanleiding van de eerste open oproep (voorjaar 2015) werden 428 aanvragen ingediend. Na meerdere selectierondes, met breed samengestelde adviescommissies, werden 36 projecten gehonoreerd voor een totaalbedrag van 1.944.814 euro. 390 aanvragen werden afgewezen; twee aanvragen werden tussentijds ingetrokken. Van de 390 afgewezen aanvragers vroegen 49 aanvragers om een nadere motivering van de afwijzing. Eén aanvrager tekende formeel bezwaar aan tegen de afwijzing; deze aanvraag is na de tweede open oproep opnieuw ter beoordeling aan de adviescommissie voorgelegd.

In het najaar van 2015 werd een tweede open oproep uitgeschreven. Naar aanleiding van deze oproep werden 290 aanvragen ingediend. Eind 2015 was de beoordelingsprocedure van deze aanvragen nog in gang; begin januari 2016 werden de besluiten bekendgemaakt.

De door de intendant geselecteerde projecten ontvangen een vaste bijdrage van 30.000 euro per project. Bovendien begeleidt de intendant de projecten met raad en daad. De intendant selecteerde in 2015 negen bestaande projecten; in 2014 werden door de zes fondsen reeds twaalf bestaande projecten geselecteerd. Hiermee zijn tot 2016 reeds 21 bestaande projecten geselecteerd en ondersteund.

In samenwerking met Yume web development en onderzoeks- en adviesbureau KWINK groep begonnen we in de tweede helft van 2015 met een onderzoek naar de werkwijze van makers en producenten, de succes- en risicofactoren van samenwerking en de kwalitatieve resultaatmeting van de ondersteunde projecten. De door *The Art of Impact* ondersteunde projecten zullen dienen als casestudy's voor het onderzoek. De interactieve website van *The Art of Impact* is in 2015 doorontwikkeld om een centrale rol te spelen in zowel het onderzoek als de communicatie van het programma.

In het kader van het onderzoek organiseerde *The Art of Impact* in 2015 een expertmeeting in Pakhuis de Zwijger, waarvoor een honderdtal makers werden uitgenodigd. Ruim negentig van hen namen eraan deel. In 2016 zullen vervolgbijeenkomsten worden georganiseerd voor uitsluitend maatschappelijke instellingen en producenten én voor makers en maatschappelijke instellingen gezamenlijk.

In het najaar van 2015 nam *The Art of Impact* het initiatief voor de *Impact Award*, een prijs voor de beste 'impactproducent': de matchmaker tussen een kunstenaar en een (maatschappelijke) organisatie. De prijs is bedoeld om de zichtbaarheid van deze belangrijke functie, als schakel tussen kunst en de rest van de samenleving, te

vergroten. De prijs bestaat uit een bedrag van 30.000 euro, dat door de winnaar toegerekend wordt aan een impactvol (kunst) project. 62 producenten schreven zich in om voor de prijs in aanmerking te komen. Een jury nomineerde vijf impactproducenten. De winnaar, Vera Anna Bachrach (De Tostifabriek) werd tijdens de conferentie Cultuur in Beeld (14 december 2015 in de Fokker Terminal, Den Haag) door juryvoorzitter Adelheid Roosen bekend gemaakt. Meer informatie: www.theartofimpact.nl.

Akademie van Kunsten

De Akademie van Kunsten bestaat sinds 2014 en telt momenteel 35 leden uit de breedte van de kunsten, gekozen op basis van hun artistieke verdiensten. De Akademie van Kunsten heeft tot doel de stem te vertolken van de kunsten in de Nederlandse samenleving en het bevorderen van de interactie tussen de kunsten onderling, kunst en de rest van de maatschappij en wetenschap en kunst. Voorzitter is beeldend kunstenaar Barbara Visser. De Akademie wordt mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het ministerie van OCW en de gezamenlijke cultuurfondsen.

In 2015 presenteerde de Akademie van Kunsten haar strategische agenda onder de titel *De verbeelding en de macht*. Zij formuleerde hierin haar ambitie om de stem van de kunsten te laten horen in het maatschappelijk debat en om met betrekking tot relevante dwarsverbanden op het gebied van de kunsten en wetenschap een inspirerende gesprekspartner te worden voor politici, de media en maatschappelijke organisaties.

Ze organiseerde daartoe uiteenlopende activiteiten, waaronder de Akademie van Kunstenlezing, waarbij filosofe en cultuurcritica Susan Neiman reflecteerde op de stand van de kunsten. Met de maandelijkse serie 'Uit de Kunst' presenteerden de leden van de Akademie zichzelf en hun werk: wat houdt hen bezig? Wat waren sleutelmomenten in hun professionele leven? Welke vaardigheden zijn onontbeerlijk en wat geven ze door aan de nieuwe generatie? Kunstenaar Arne Hendriks (1971) ontving de artist-in-residence-beurs van de Akademie van Kunsten en het Netherlands Institute for Advanced Study (NIAS). Beeldend kunstenaar Maaik Schoorel (1973) was de eerste ontvanger van het nieuwe kunstenaarsfellowship van de Akademie van Kunsten en het Koninklijk Nederlands Instituut Rome (KNIR). Dit fellowship werd ingesteld voor een project dat concreet bijdraagt aan het bevorderen van de kruisbestuiving tussen kunst en wetenschap en bestaat uit een verblijf van drie maanden aan het KNIR in Rome.

DE LOOP KWALITEIT ONDER DE LOEP

KWALITEIT ONDER DE LOEP

KWALITEIT ONDER DE LOEP

VALITEIT ONDER DE LOEP

ITEIT IDER LOEP

Om ons functioneren continu te controleren en waar nodig te verbeteren, hanteren we een intensieve kwaliteitszorg. Deze hebben we getrapd georganiseerd en bestaat uit evaluaties van subsidieregelingen, periodiek dienstverleningsonderzoek, het raadplegen van stakeholders, eens per vier jaar een zelfevaluatie- en visitatietraject en waar nodig een gerichte kwaliteitsverbetering. De vierjarige cyclus waarin het Fonds functioneert heeft ook gevolgen voor deze kwaliteitszorg.

Evaluaties van regelingen

Voor onderzoek naar de werking van regelingen roepen we meestal de hulp van externen in. Evalueren doen we altijd vanuit het 'lerend perspectief', door niet alleen te kijken naar wat gerealiseerd is maar ook de toekomstbestendigheid van ons instrumentarium in te schatten. Om scherp te kunnen evalueren zorgen we al bij het opstellen van regelingen voor voldoende mogelijkheden om uit aanvragen en verantwoordingen (beleids)informatie te verzamelen die de effectiviteit ervan aantoont.

In 2015 keken we naar de regeling voor meerjarige activiteitensubsidie, die met ingang van 2013 was aangepast. Omdat het voor een echte externe evaluatie nog te vroeg was, organiseerden we eind 2014 een reeks gesprekken met alle meerjarig gesubsidieerde instellingen over hun ervaring met de meerjarige regeling. Op basis van die gesprekken vroegen we de Erasmus Universiteit om de prestaties van de gesubsidieerde instellingen over de jaren 2013 en 2014 te analyseren en te vergelijken met de voorgaande periode. Ook onderzocht de Erasmus Universiteit hoe aanvragers de meerjarige regeling beleefden.

De belangrijkste conclusie uit het onderzoek is dat er, ondanks de aanzienlijke daling van het budget, geen sprake was van een daling van het aantal voorstellingen en concerten door meerjarig gesubsidieerde instellingen. Verder zagen we een kleine, maar wel relevante stijging van het aantal uitvoeringen in het buitenland. Uit het onderzoek bleek ook dat er veel waardering bestaat voor de transparantie van de subsidieberekeningen. Kritische opmerkingen waren er over de administratieve lasten als gevolg van de koppeling van het subsidie aan de prestaties in verschillende circuits. Op basis van deze opmerkingen paste het Fonds de meerjarige regeling 2017-2020 aan.

Beleidsinformatie en gegevensverzameling

Goede informatieverzameling staat aan de basis van alle vormen van evaluatie. Het Fonds heeft de inventarisatie en analyses van die gegevens systematisch georganiseerd. Aan de basis liggen de digitale gegevens die wij verzamelen rondom onze aanvragen en toekenningen. Deze gegevens worden elk jaar gebruikt voor de aanlevering van cijfermateriaal voor de OCW-publicatie *Cultuur in Beeld*. Ook werden de door het Fonds verzamelde gegevens gebruikt voor andere onderzoeken, zoals een onderzoek dat OCW in 2015 liet uitvoeren naar de vraag hoe culturele instellingen cultuureducatie vormgeven. Dit onder-

zoek heeft de vorm van een monitor en wordt vierjaarlijks uitgevoerd. Verder werkten we mee aan het onderzoek van OCW naar de economische ontwikkelingen in de cultuursector. Dit onderzoek monitorde deze ontwikkelingen, mede in het licht van de bezuinigingen met ingang van 2013, en werd in 2015 aan de Tweede Kamer aangeboden. Al eerder leverden we gegevens aan voor een *quickscan* naar de financiële weerbaarheid van cultuurinstellingen en voor een inventarisatie van rijksmiddelen die worden ingezet voor de popmuziek; beide onderzoeken zijn eveneens bedoeld voor de Tweede Kamer.

Samenwerking

Het Fonds hecht zeer aan een goede en open dialoog met zijn stakeholders. Belangrijk daarbij zijn de verschillende brancheverenigingen, waarmee het Fonds regelmatig overlegt. Daarnaast betreft het Fonds zijn stakeholders steeds bij het ontwikkelen en evalueren van zijn beleid. Dat deden we in 2014-2015, tijdens de voorbereiding van het beleidsplan 2017-2020, in de debatserie Fonds on Tour, waarbij we een aantal rondetafelgesprekken organiseerden in samenwerking met partners van buiten (zie ook p.14).

Ook bij externe evaluaties betreft het Fonds steeds zijn stakeholders. En hoewel er in 2015 geen regelingen werden geëvalueerd, zijn de belanghebbenden bij het componeren van nieuw werk intensief betrokken

geweest bij het opstellen van de nieuwe regeling voor compositieopdrachten en de regeling werkbijdrage muzikanten. Veel van onze inspanningen waren gericht op de voorbereidingen van het nieuwe beleidsplan en de meerjarige activiteitensubsidie 2017-2020.

Monitor Podiumkunsten

In 2014 liet het Fonds een evaluatie-instrument ontwikkelen waarmee gesubsidieerde instellingen de maatschappelijke impact van hun artistieke inspanningen kunnen onderzoeken: de Monitor Podiumkunsten. De monitor is web-based en heeft het karakter van een 360-gradenanalyse. Als zodanig kan het instrument een organisatie helpen bij het vormgeven van haar beleid door haar omgeving, bijvoorbeeld bezoekers, samenwerkingspartners en financiers, erbij te betrekken. In 2015 voerden we een uitvoerige pilot uit met zeventien instellingen, die werden begeleid bij het gebruik van de monitor. Op basis van de pilot wordt de Monitor Podiumkunsten in 2016 verder ontwikkeld. Het is de bedoeling om het instrument uiteindelijk over te dragen aan het veld.

Goed geschoolde en gemotiveerde medewerkers dragen bij aan het functioneren van het Fonds Podiumkunsten. Daarom stimuleert het Fonds dat medewerkers zich ontwikkelen, bijvoorbeeld door het volgen van een opleiding of met behulp van coaching. In dat licht hebben we in 2014 een opleidings- en ontwikkelingsbeleid geformuleerd. Het Fonds ziet zichzelf ook expliciet als onderdeel van de sector; als mensen het Fonds verlaten, is dat meestal omdat zij elders in de culturele sector een baan vinden. Door te investeren in de kwaliteit van medewerkers draagt het Fonds dus ook actief bij aan een goede en gezonde sector.

Het Fonds doet daarnaast ook aan gezamenlijke kennisontwikkeling. In 2015 kreeg dat vorm in een cursus argumenteren voor het subsidiebureau. Ook organiseren we regelmatig bijeenkomsten om te spreken over beleidsmatige onderwerpen of om medewerkers zaken te presenteren die voor ons allemaal van belang zijn (zie communicatie, p.24). Omdat we het van groot belang vinden alle medewerkers met een inhoudelijke verantwoordelijkheid te betrekken bij onze beleidsontwikkeling formuleerden we tijdens drie dagen in de periode februari-april gezamenlijk de bouwstenen voor onze beleidsuitgangspunten 2017-2020, onder leiding van organisatiestrateeg Thomas van Dalen. Hierbij dachten we ook na over de vraag welke

consequenties deze uitgangspunten zouden kunnen hebben voor de eigen organisatie.

Het Fonds in cijfers
(per 31 december 2015):
Aantal medewerkers: 50
Aantal fte's: 42,9
Ziekteverzuim (gemiddeld): 4,9 procent
Nieuw in dienst in 2015 (totaal): 4
Uit dienst in 2015 (totaal): 6
Man-vrouwverhouding: 19 mannen,
31 vrouwen
Gemiddelde leeftijd: 47,1
Aantal medewerkers met een cultureel-diverse achtergrond: 4

Duurzaamheid: Oog voor milieu, mens en maatschappij
Het Fonds Podiumkunsten doet zijn werk met oog voor milieu en maatschappij. We scheiden afval, gebruiken spaarlampen, recyclen koffiepads en gebruiken zoveel mogelijk biologische en gerecyclede producten. Lege tonercartridges gaan naar Stichting Aap. Daarnaast werken we grotendeels digitaal. iPads maken het mogelijk om ook digitaal te vergaderen. We werken flexibel, waardoor er minder werkplekken nodig zijn. Daarnaast wordt milieubewust woon-werkverkeer gestimuleerd.

Het Fonds is direct gevestigd bij het centraal station van Den Haag en is zeer goed bereikbaar per trein en fiets. Reizen met de auto wordt ontmoedigd; het Fonds heeft geen eigen parkeerplaatsen. Subsidieaanvragen worden digitaal ingediend en aanvragers wordt verzocht hun promotiemateriaal zo veel mogelijk digitaal aan te leveren.

Governance
Onze Raad van Bestuur wordt gevormd door Henriëtte Post. Op haar werk wordt toegezien door een Raad van Toezicht, die ultimo 2015 bestond uit Kete Kervezee (voorzitter), Marieke Bax, Jacobina Brinkman, Mavis Carrilho, Ila Kasem, Frits Lintmeijer, Stef Oosterloo en Stijn Schoonderwoerd.

Beide raden werken volgens de Governance Code Cultuur en de Code Cultuurfondsen en geven zich rekenschap van de Code Culturele Diversiteit voor de eigen organisatie. Over het gevoerde toezicht legt de Raad van Toezicht verantwoording af in een apart verslag, dat te downloaden is op de website van het Fonds Podiumkunsten. In dit verslag zijn ook de nevenfuncties opgenomen van de leden.

Adviseurs
Het Fonds Podiumkunsten werkt met een grote pool adviseurs, die in commissies met wisselende samenstelling advies uitbrengen over subsidieaanvragen. Van hun deskundigheid maken we ook gebruik voor voorstellingsbezoek en beleidsontwikkeling. Ter voorbereiding op het beleid 2017-2020 organiseerden we een aantal adviseursbijeenkomsten; begin 2015 kleine sessies per discipline op het kantoor van het Fonds en in april een grote gezamenlijke bijeenkomst in Het Huis in Utrecht. De adviseurs werden uitgenodigd hun input te geven op thema's als 'Stilzitten of meedoen', 'Komen en gaan', 'Tijd en geld' en 'Kwaliteit van hier en nu' (zie ook Fonds on Tour, p.14).

Op 1 januari 2015 waren in totaal 185 adviseurs bij het Fonds betrokken. Van hen was 44 procent vrouw, had 8 procent een niet-westerse, biculturele achtergrond en beschikte 17 procent over specifieke cultureel diverse expertise. Het percentage vrouwen in de pool steeg ten opzichte van 1 januari 2014 van 39 naar 44 procent. Het aantal adviseurs met een niet-westerse of biculturele achtergrond en/of cultureel diverse expertise steeg in absolute zin, maar omdat de pool van adviseurs groeide van 154 naar 185 nam hun aandeel procentueel niet toe. Er was in 2015 slechts een incidentele uit- en instroom van adviseurs; er was daarom geen noodzaak voor een brede werving van nieuwe adviseurs.

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad (OR) van het Fonds Podiumkunsten bestond in 2015 uit de medewerkers Nico Schaafsma (voorzitter), Jutha Bakker (secretaris), Karin Klooster (opvolgend voorzitter), Esther Adema, Mariska Vis (opvolgend secretaris), Lianne van Dijk en Jan Sprengers. Eind januari traden Nico Schaafsma en Jutha Bakker af. Karin Klooster werd vervolgens benoemd tot voorzitter, Mariska Vis tot secretaris. De nieuwe OR startte met hulp van een coach aan het herijken van zijn missie, visie en kernwaarden.

De OR kwam twaalf keer bijeen voor intern overleg en had vijf overlegvergaderingen met de Raad van Bestuur. In juni vond een gesprek plaats met de Raad van Toezicht. In het intern overleg en de overlegvergaderingen met de Raad van Bestuur sprak de OR onder andere over de samenstelling en rol van de OR, het (nieuwe) flexibele werken, de flexwet, de beleidsperiode 2017-2020 met de daaruit voortvloeiende gevolgen voor de organisatie en de politieke ontwikkelingen. Ook de onderwerpen integriteit, culturele diversiteit en duurzaamheid stonden geagendeerd. De OR stemde in met de nieuwe risico-inventarisatie en -evaluatie, de zogenaamde RI&E.

Communicatie

Een groot deel van 2014 en het eerste halfjaar van 2015 stonden in het teken van het verzamelen van informatie ter voorbereiding op het beleid 2017-2020. Zo vroegen we onze adviseurs om input, organiseerden we drie heidagen met een aantal medewerkers van het Fonds Podiumkunsten en voerden we de laatste debatten in de reeks Voor de muziek uit (zie ook andere activiteiten, p.14). Eind juni presenteerden we de sector de contouren van het nieuwe beleid in drie Fonds on Tour-bijeenkomsten in het land (zie ook andere activiteiten, p.14). Voor de muziek uit en Fonds on Tour hebben elk hun eigen website waar het debat in 2015 actief werd aangejaagd (www.voorde-muziekuit.nl, www.fondsontour.nl).

Op 3 november presenteerden we de nieuwe meerjarige activiteitenregeling en het eerste deel van ons beleidsplan voor 2017-2020 in TivoliVredenburg voor meer dan 450 geïnteresseerden. Verder waren medewerkers van het Fonds veelvuldig aanwezig op bijeenkomsten, festivals en de kunstvakopleidingen om voorlichting te geven over (de regelingen van) het Fonds.

De (*responsive*) website blijft een van onze belangrijkste communicatiemiddelen. Opvallend is dat we na de introductie van de nieuwe website, waar de aanvrager meer centraal is komen te staan en gebruiksvriendelijkheid en vindbaarheid verbeterd zijn, opvallend minder telefonisch worden benaderd. De website trok dit jaar gemiddeld 438 bezoekers per dag (vergelijk 2014: 407), van wie 78 procent de website op de computer bekeek, 8 procent op tablet en 15 procent op een mobiele telefoon. Onze nieuwsbrief, met 5.500 abonnees, die gemiddeld eens per maand verschijnt, wordt goed geopend en gelezen. Social media spelen een steeds prominere rol in onze communicatie en worden gebruikt om nieuws te verspreiden, aanvragers te informeren, informatie te verzamelen en het imago van het Fonds te versterken; berichten worden steeds vaker gedeeld. Op LinkedIn telt het Fonds 2.496 contacten en 969 leden; daarnaast hebben we 1.551 Facebookvrienden (ruim vierhonderd meer dan in 2014) en met 1.150 nieuwe volgers op Twitter staan we nu op 5.841 volgers.

In 2015 publiceerden we weer een uitvoerige jaarverantwoording en een publieksverslag met infographics. We maakten een brochure met alle subsidieregelingen van het Fonds Podiumkunsten en gaven een speciaal boekje uit over de regeling meerjarige activiteitsubsidie 2017-2020. Het eerste deel van het beleidsplan 2017-2020 verscheen begin november op onze website. Ook adverteerden we een aantal keer (digitaal) met openstaande vacatures.

Het Fonds Podiumkunsten droeg in de vorm van korte items bij aan het televisieprogramma 'RTL Mijn Stad', een cultureel reisprogramma dat laat zien wat er in verschillende Nederlandse steden te zien en te beleven is. In vijf afleveringen van 'RTL Mijn Stad' kwam een door het Fonds gesubsidieerd gezelschap of podium voor.

Het programma Dutch Performing Arts, dat in 2014 werd ondergebracht bij het Fonds Podiumkunsten, kreeg in mei 2015 een eigen Engelstalige website, www.dutchperformingarts.nl, die duidelijk de relatie met het Fonds laat zien. Een sterke communicatiestrategie is voor dit programma evident, omdat het als doel heeft de Nederlandse podiumkunsten zo breed mogelijk onder de aandacht te brengen van (internationale) podiumkunstenprofessionals en Nederlandse makers. Het team van Dutch Performing Arts wordt ondersteund door de communicatiemedewerkers van het Fonds. De nieuwe website informeert over de programma's die Dutch Performing Arts initieert of waar het een belangrijke (financiële) rol in speelt en attendeert podiumkunstenaren en producenten op *calls for proposals* of *applications* en buitenlandse residenties.

Er is een Engelstalige nieuwsbrief, een Facebook en Twitter-account. De website trok vanaf mei 2.653 bezoekers, gemiddeld zeventien per dag.

Naast de corporate communicatiemiddelen voor Dutch Performing Arts maakten we middelen voor de verschillende programma's, zoals Moving Meetings Dance, de Ruhrtriennale, Womex en Jazzahead. De Ruhrtriennale organiseerde op verzoek van Dutch Performing Arts op 19 en 20 september een persreis voor (internationale) journalisten.

Zie voor meer informatie over Dutch Performing Arts ook andere activiteiten, p.13.

Pers

In 2015 publiceerden de media veel over cultuur. Diverse gebeurtenissen gaven hier toe aanleiding: zo bracht onder andere de Raad voor Cultuur in april advies uit over de periode 2017-2020, presenteerden de cultuurfondsen hun meerjarige regelingen, luiden podiumkunstenfestivals de noodklok en werd in de Tweede Kamer stevig gedebatteerd over meer geld voor cultuur.

Henriëtte Post gaf als directeur-bestuurder invulling aan haar rol als woordvoerder in diverse publicaties. Zo verscheen er een groot interview in *Theatermaker* naar aanleiding van een eerste verkenning van de effectiviteit van de meerjarige activiteiten-subsidie 2013-2016.

Ook *NRC Handelsblad* besteedde hier aandacht aan. In deze krant reageerde Post ook op het advies van de Raad voor Cultuur, de nota van minister Bussemaker 'Ruimte voor cultuur' en een motie van vier politieke partijen om vier festivals en een jeugdgezelschap op te nemen in de Basisinfrastructuur, waardoor het voor de festivalsector extra vrijgemaakte budget slonk tot 800.000 euro, te verdelen over zes cultuurfondsen. Eind september was Post een week te gast in het radioprogramma *De Klassieken* op Radio 4, waar zij voor de rubriek *Het Klassieke Hart* vijf klassieke werken selecteerde. Henriëtte Post nam ook veelvuldig plaats in panels en debatten.

Rondom de uitreiking van de Matthijs Vermeulenprijs aan componist Peter Adriaansz verschenen interviews met Adriaansz in *NRC Handelsblad* en *Den Haag Centraal* en was hij te gast bij het radioprogramma *Opium op 4*.

NRC publiceerde de 'NRC Cultuur Top 100', een ranglijst van de meest succesvolle Nederlandse culturele exporteurs over het jaar 2014 met daarin diverse podiumkunst-gezelschappen.

Noemenswaardig is verder het opiniestuk van Robbert Dijkgraaf 'Kunst: het beste middel tegen blikvernauwing', dat op 29 augustus in *NRC Handelsblad* werd gepubliceerd en waaruit Henriëtte Post citeerde in haar speech tijdens de presentatie van de meerjarige activiteitensubsidie in Tivoli-Vredenburg.

Interne communicatie

De interne communicatie is gericht op het vergroten van de deskundigheid en betrokkenheid van de medewerkers en het versterken van de cohesie in de organisatie. Voor interne communicatie gebruiken we het intranet Fonds onder Ons, met nieuws uit de organisatie, aankondigingen van externe optredens door medewerkers, vergaderverslagen, relevante artikelen uit de pers, een prikbord voor goede ideeën et cetera. Verder zijn er informatieve bijeenkomsten onder de noemer Art&Bammetje, waar medewerkers tijdens een gezamenlijke lunch presentaties geven over hun werkzaamheden of over gewijzigde of nieuwe subsidieregelingen. Verder vindt (twee) wekelijks overleg plaats tussen bureau- en stafmedewerkers, de staf en het managementteam en organiseren we van tijd tot tijd opriscursussen en (bij)scholingen.

Juridische zaken

Het Fonds Podiumkunsten ontving in 2015 in totaal 44 bezwaren. Elf daarvan konden niet in hetzelfde jaar worden afgerond, onder andere omdat acht bezwaren pas in december werden ingediend. Van de 44 bezwaren waren er twee niet-ontvankelijk omdat zij te laat werden ingediend. Een derde bezwaar werd niet-ontvankelijk verklaard omdat het bezwaar niet inhoudelijk werd gemotiveerd. Drie bezwaren werden gegrond verklaard. De overige 27 bezwaren werden ongegrond verklaard. Er werden in 2015 ook zes bezwaren uit 2014 afgehandeld. Vijf daarvan werden ongegrond verklaard, één gegrond. Tegen een van de besluiten op bezwaar werd beroep ingesteld bij de Rechtbank Amsterdam, maar deze zaak is nog niet inhoudelijk behandeld.

In 2015 ontvingen we iets meer bezwaren dan in 2014, toen het Fonds 39 bezwaren ontving. Het aantal bezwaren dat jaarlijks wordt ingediend, ligt al een aantal jaar rond de 40. De lichte stijging aan bezwaren ten opzichte van 2014 is een gevolg van het feit dat in 2015 de tweejaarlijkse behandeling van de aanvragen voor *subsidie kleinschalige en incidentele programmering (SKIP)* en *subsidie reguliere programmering in theater- en concertzalen* plaatsvond. Dit leverde dertien bezwaren op.

Het Fonds Podiumkunsten werkt met een procedure waarbij de indiener van een bezwaarschrift in de gelegenheid wordt gesteld zijn bezwaren mondeling toe te lichten aan een hoorcommissie, die wordt geleid door een extern voorzitter. In 2015 werd 26 keer gebruikgemaakt van deze gelegenheid. De taak van extern voorzitter werd ook in 2015 vervuld door bestuursrechtjuriste Titia Zalme.

In 2015 werd uitspraak gedaan door de Raad van State in een langlopende beroepsprocedure over een aanvraag voor een meerjarige activiteitensubsidie. Er speelden in deze procedure eigenlijk twee afzonderlijke zaken: een muziektheatergezelschap stelde niet alleen beroep in tegen de afwijzing van de eigen aanvraag maar ook tegen het positieve besluit dat het Fonds nam over de aanvragen van drie mede-aanvragers. De Raad is ingegaan op de principiële vraag of aanvragers die zijn afgewezen ook beroep kunnen aantekenen tegen het feit dat een andere aanvrager wel is gehonoreerd. In tegenstelling tot de Rechtbank Midden-Nederland concludeerde de Raad van State in zijn uitspraak dat dit niet mogelijk is. Dit oordeel was van groot belang, omdat anders de financiële risico's (zowel voor het Fonds als voor aanvragers) zeer groot zou worden. Dit betekent dat de wijze waarop het Fonds werkt niet hoeft te worden aangepast. De Raad van State gaf wel aan dat een aanvrager

wiens aanvraag is afgewezen op verzoek de aanvragen moet kunnen inzien die zijn gehonoreerd. Dit was tot nu toe niet gebruikelijk bij het verstrekken van culturele subsidies.

De Raad van State ging in de uitspraak ook in op het advies over de aanvraag van het muziektheatergezelschap. Ook op dit punt kwam de Raad tot een ander oordeel dan de rechtbank. De Raad van State oordeelde dat de aanvraag op één criterium hoger had moeten gewaardeerd dan het Fonds had gedaan. De Raad heeft het Fonds Podiumkunsten opgedragen om opnieuw te besluiten over de aanvraag van de tegenpartij. Naar aanleiding van de uitspraak is het Fonds in gesprek gegaan met de tegenpartij en is er een schikking getroffen.

Financieel resultaat

Financieel kader 2013-2016

Voor de periode 2013-2016 heeft het ministerie van OCW bij aanvang in totaal 178,8 miljoen subsidie ter beschikking gesteld. Tot en met 2015 is dat, inclusief projectsubsidies, bijgesteld naar 187,8 miljoen. Dat is gemiddeld 47 miljoen euro per jaar.

Beheerslasten

De totale beheerslasten in 2015 bedroegen 4,4 miljoen euro, de werkbegroting bedroeg eveneens 4,4 miljoen. In 2014 bedroegen de beheerslasten 4,6 miljoen euro. In dat jaar waren zij hoger door de eenmalige kosten van de verhuizing naar het nieuwe pand. De beheerslasten zijn door de lagere huisvestingskosten op de nieuwe locatie vanaf 2015 structureel lager geworden.

Ook in vergelijking met de vorige cultuurnotaperiode zijn de beheerslasten structureel ruim 0,5 miljoen euro lager, een direct gevolg van de personele reorganisatie in 2012 en 2013.

De beheerslasten mogen, volgens de subsidiebeschikking van het Fonds Podiumkunsten, maximaal 10 procent van het beschikbare jaarbudget bedragen. Voor 2015 wordt deze norm gerealiseerd, met 8,9 procent. Ook in de voorgaande jaren werd de norm behaald, en in 2016 zal dat eveneens het geval zijn.

Activiteitenlasten

De totale activiteitenlasten in 2015 bedroegen 22,4 miljoen euro. Hiervan is 20,1 miljoen euro gemoeid met nieuwe subsidieverplichtingen. 2,3 miljoen euro betreft overige activiteitenlasten, die vooral voor rekening komen van het programma Dutch Performing Arts.

Baten

De baten bedroegen 25,5 miljoen euro en bestaan voor 23,7 miljoen euro uit subsidiebijdragen van het ministerie van OCW, voor 0,9 miljoen euro uit subsidiebijdragen van het ministerie van Buitenlandse Zaken en voor 0,9 miljoen euro uit lager vastgestelde en ingetrokken subsidies.

De rentebaten bedroegen slechts 6.000 euro, als gevolg van de historisch lage rentestanden van het afgelopen jaar.

Resultaat

Het totale resultaat bedraagt 1,3 miljoen euro negatief. Dit negatieve resultaat wordt vooral verklaard door de schikking met een muziektheatergezelschap en de kosten van het programma Fast Forward, die gedekt werden uit de eigen reserves van het Fonds Podiumkunsten.

Balanspositie

De activa bedragen 65,2 miljoen euro en bestaan voor 0,7 miljoen euro uit vaste activa, voor 47,3 miljoen euro uit vorderingen op het ministerie van OCW, voor 6,9 miljoen euro uit een voorwaardelijke vordering op het ministerie van OCW, voor 1,1 miljoen euro op vorderingen op het ministerie van Buitenlandse Zaken, voor 9,0 miljoen euro uit liquide middelen en voor 0,2 miljoen euro uit overige vorderingen.

De liquide middelen worden, conform voorschrift, aangehouden bij het ministerie van Financiën. Voorheen gebeurde dat grotendeels in termijndeposito's, maar die positie wordt afgebouwd ten gunste van de rekening courant, omdat er over deposito's 0 procent rente wordt ontvangen. De liquiditeit is in vergelijking met het vorige boekjaar met 0,7 miljoen euro gedaald. De liquiditeit van het Fonds is ruim voldoende om aan de kortlopende verplichtingen te kunnen voldoen.

Het eigen vermogen bedroeg bij de afsluiting van 2015 9,6 miljoen euro, waarvan 2,5 miljoen euro in het Bestemmingsfonds OCW en 7,1 miljoen euro in algemene en bestemmingsreserves.

De schulden bedroegen 55 miljoen euro, waarvan 28,7 miljoen euro aan activiteitencrediteuren, 18,6 miljoen euro aan OCW-middelen voor nog te besteden subsidies en andere activiteiten en 4,7 miljoen euro aan nog te realiseren beheerslasten in 2016.

Verder staan op de balans nog 2,2 miljoen euro aan nog in te zetten subsidie van Buitenlandse Zaken en 0,7 miljoen euro aan overige verplichtingen en schulden.

De voorziening reorganisatie bleef globaal gelijk, op 0,6 miljoen euro.

Wet normering topinkomens (WNT)
Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op het Fonds Podiumkunsten van toepassing zijnde regelgeving voor cultuurfondsen.

Het bezoldigingsmaximum in 2015 is 147.629 euro. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht; dit bedraagt voor de voorzitter 15 procent en voor de overige leden 10 procent van het bezoldigingsmaximum.

Leidinggevende topfunctionarissen
Mevrouw H.I. Post, fulltime dienstverband (36 uur), het gehele jaar 2015 directeur en voorzitter van de Raad van Bestuur van het Fonds Podiumkunsten. Het totaal aan relevante betalingen bedroeg 118.590 euro, bestaande uit 105.175 euro beloningen (inclusief vakantiegeld en vaste eindejaarsuitkering), 13.338 euro aan inkomensvoorzieningen op termijn (pensioenpremies) en 77 euro aan belastbare (variabele) onkostenvergoedingen. Het toepasselijke WNT-maximum bedraagt 147.629 euro.

De heer D. Stam, 90 procent dienstverband (32,4 uur), het gehele jaar 2015 adjunct-directeur. Het totaal aan relevante betalingen bedroeg 80.283 euro, bestaande uit 71.011 euro beloningen (inclusief vakantiegeld en vaste eindejaarsuitkering) en 9.273 euro aan inkomensvoorzieningen op termijn (pensioenpremies). Het toepasselijke WNT-maximum bedraagt 132.866 euro.

Voor de bezoldiging van de directeur en adjunct-directeur van het Fonds Podiumkunsten wordt, net als voor de andere medewerkers, gebruikgemaakt van de BBRA-schalen. De functie van directeur-bestuurder is ingeschaald in schaal 16, die van de adjunct in schaal 13. Er zijn geen bijzondere aanvullende afspraken op het terrein van de arbeidsvoorwaarden van de directie.

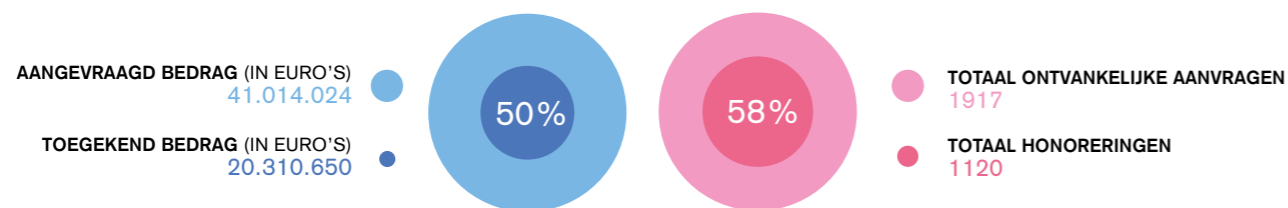
Toezichthoudende topfunctionarissen
De voorzitter van de Raad van Toezicht ontving in 2015 een vergoeding van 4.800 euro. Voor de leden van de Raad van Toezicht is de vergoeding naar rato van de aanwezigheid bij bijeenkomsten. De vergoeding bedroeg minimaal 1.050 euro en maximaal 2.100 euro. Het toepasselijke WNT-maximum bedraagt voor de voorzitter 22.144 euro en voor de overige leden 14.763 euro.

Overige
Van uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen of bezoldiging of ontslaguitkering (boven het WNT-maximum) aan niet-topfunctionarissen was geen sprake.

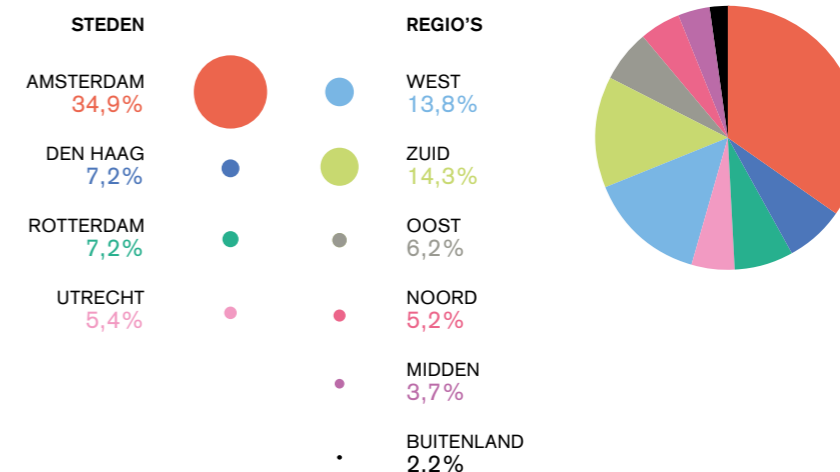
TOTAAL AANVRAGEN EN HONORERINGEN 2015

IN EURO'S (EXCL. MEERJARIGEN)

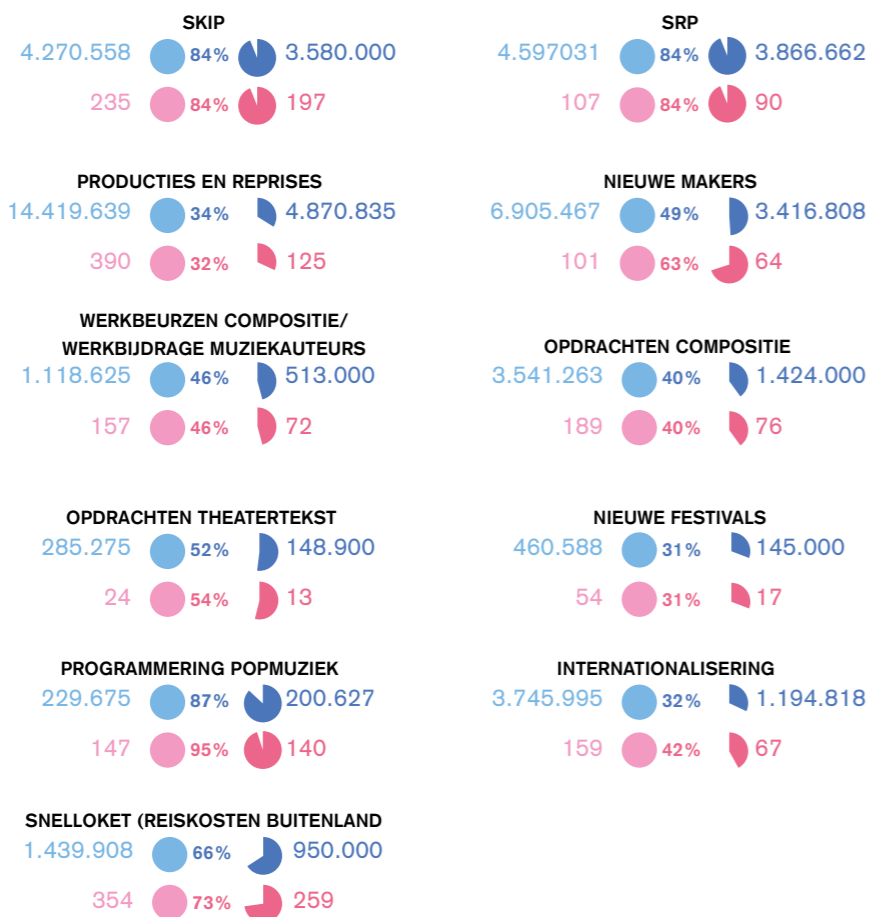
VERDELING TOEGEKEND BUDGET 2015

VERDELING PER STAD EN REGIO

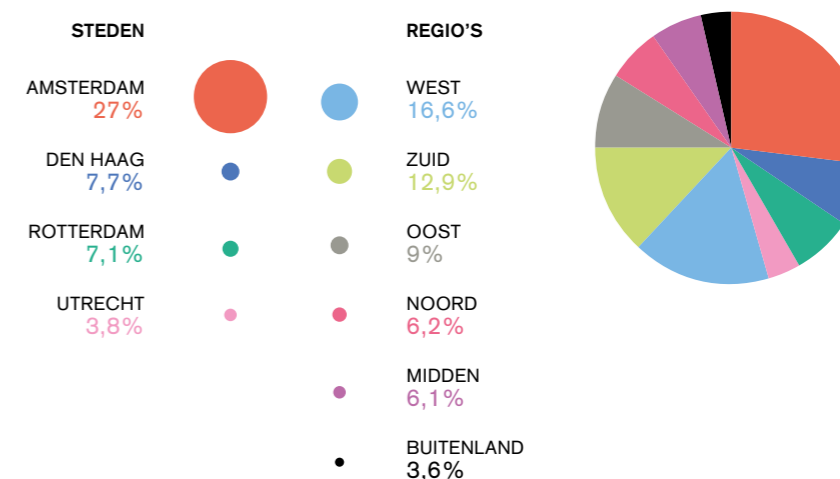
AANVRAGEN EN HONORERINGEN PER REGELING 2015

IN EURO'S (EXCL. MEERJARIGEN)

VERDELING GEHONOREERDE AANVRAGEN 2015

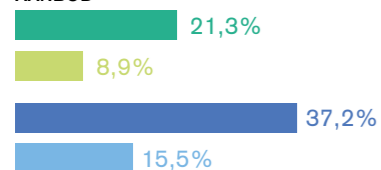
VERDELING PER STAD EN REGIO

NIEUWE AANVRAGEN 2015*

(EXCL. MEERJARIGEN)

AANBOD

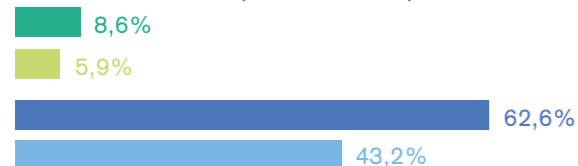

- NIEUWE AANVRAGEN
 - NIEUWE AANVRAGEN BINNEN DE HONORERINGEN
 - HONORERINGEN VAN ALLE AANVRAGEN
 - HONORERINGEN VAN NIEUWE AANVRAGEN
- * nieuw is eerste keer aanvragen bij het Fonds Podiumkunsten ongeacht welke regeling

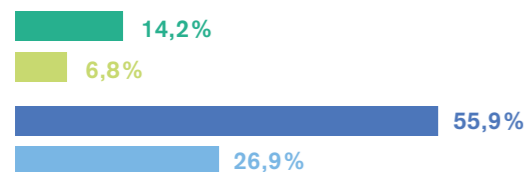
AFNAME

INTERNATIONALISERING (EXCL. SNELLOKET)

TOTAAL ALLE REGELINGEN

MEERJARIGE SUBSIDIES IN 2014

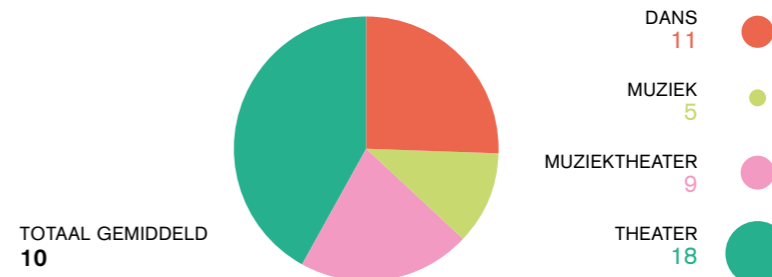
** VERANTWOORDING VAN 2015 VINDT PLAATS IN 2016

FESTIVALS

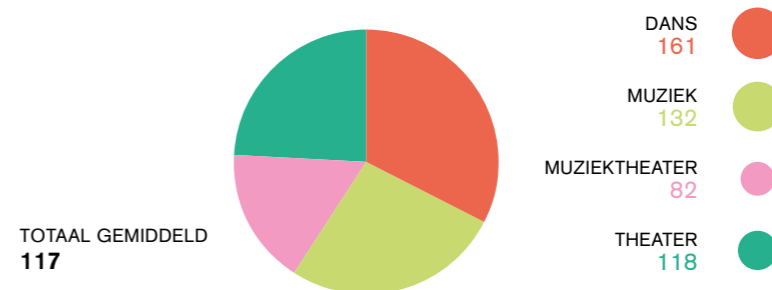
AANTAL GEREALISEERDE UITVOERINGEN	3.940	GEMIDDELD GEREALISEERDE UITVOERINGEN	303
TOTAAL BEZOEKEN	709.833	BEZOEKEN PER EDITIE	54.603

PRODUCERENDE INSTELLINGEN

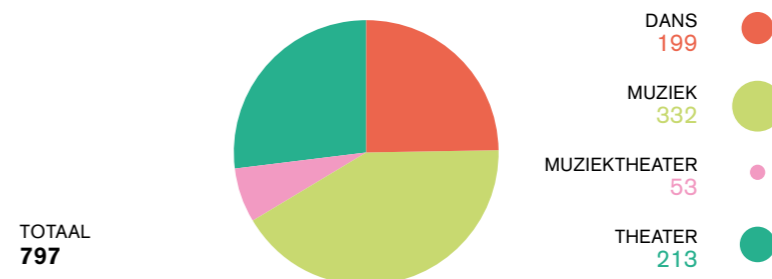
GEMIDDELD AANTAL GEREALISEERDE UITVOERINGEN PER PRODUCTIE

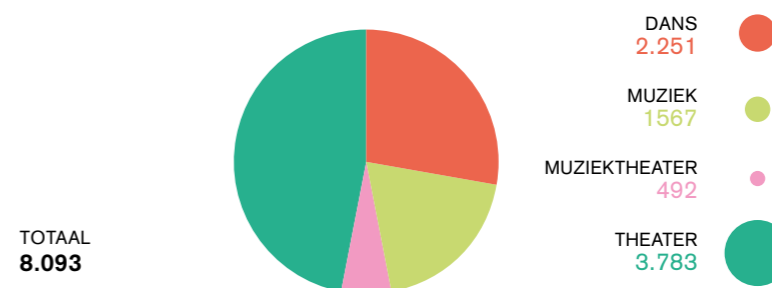
GEMIDDELD AANTAL GEREALISEERDE UITVOERINGEN PER INSTELLING

TOTAAL AANTAL GEREALISEERDE PRODUCTIES

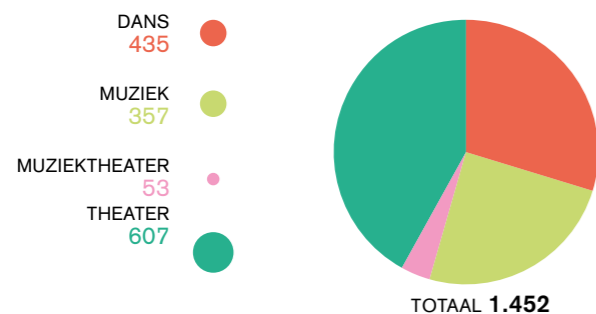
TOTAAL AANTAL GEREALISEERDE UITVOERINGEN

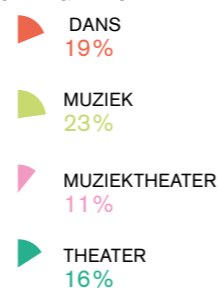
UITVOERINGEN EN BEZOEKERS IN HET BUITENLAND
MEERJARIGE SUBSIDIE IN 2014

PRODUCERENDE INSTELLINGEN (EXCL. FESTIVALS)

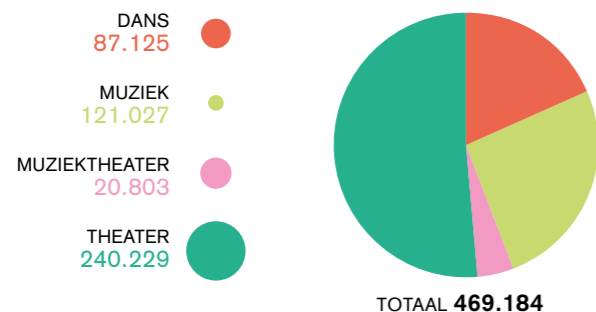
AANTAL UITVOERINGEN BUITENLAND

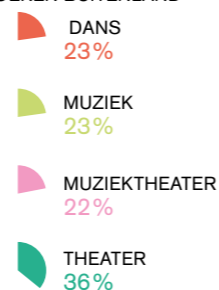
% UITVOERINGEN BUITENLAND

AANTAL BEZOEKEN BUITENLAND

% BEZOEKEN BUITENLAND

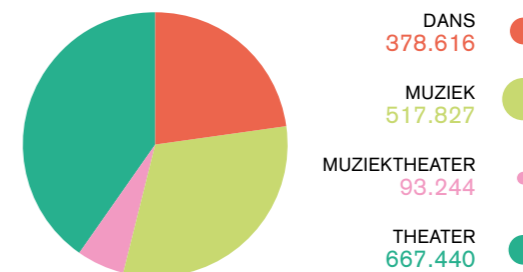

BEZOEKERS MEERJARIGE SUBSIDIE IN 2014

PRODUCERENDE INSTELLINGEN (EXCL. FESTIVALS)

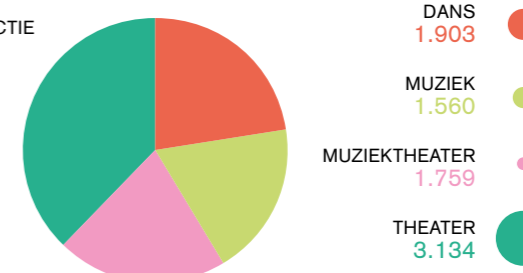
TOTAAL AANTAL BEZOEKEN

TOTAAL
1.657.127

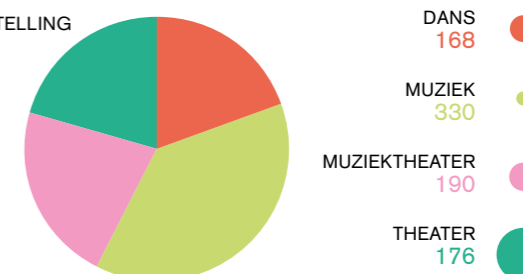
GEMIDDELD AANTAL BEZOEKEN PER PRODUCTIE

TOTAAL GEMIDDELD
2.079

GEMIDDELD AANTAL BEZOEKEN PER VOORSTELLING

TOTAAL GEMIDDELD
205

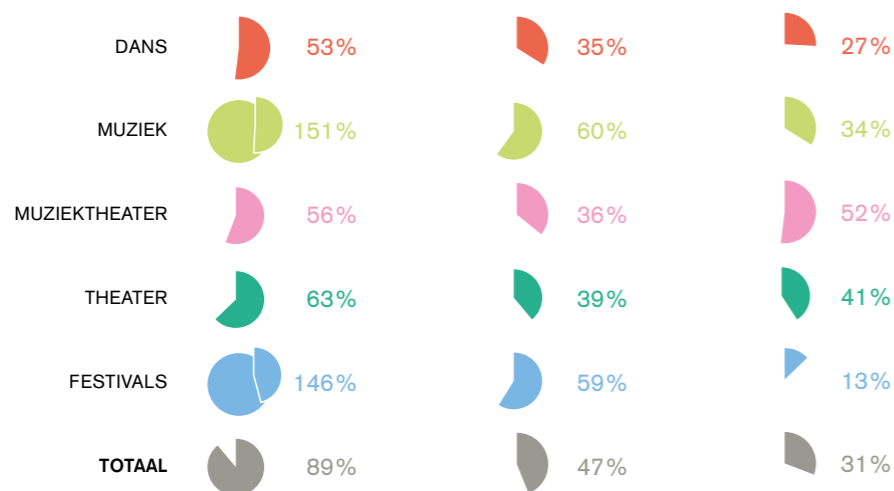

ONDERNEMERSCHAP MEERJARIGE SUBSIDIE IN 2014 VERDELING PER GENRE (INCL. FESTIVALS)

% EIGEN INKOMSTEN/
TOTALE SUBSIDIES

% EIGEN INKOMSTEN/
TOTALE BATEN

% SUBSIDIE FONDS/
TOTALE BATEN

STRUCTURELE SUBSIDIE
PER BEZOEKER
(IN EURO'S)

SUBSIDIE FONDS
PER BEZOEKER
(IN EURO'S)

EIGEN INKOMSTEN
PER BEZOEKER
(IN EURO'S)

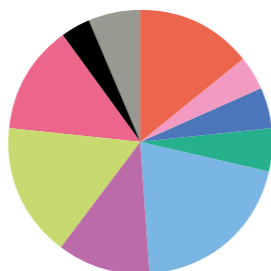
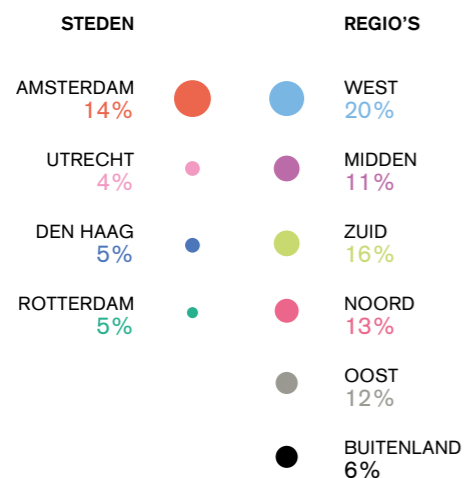
PUBLIEKSINKOMSTEN
PER BEZOEKER
(IN EURO'S)

Genre	Structurele Subsidie per bezoeker (in Euro's)	Subsidie Fonds per bezoeker (in Euro's)	Eigen Inkomsten per bezoeker (in Euro's)	Publieksinkomsten per bezoeker (in Euro's)
DANS	30	13	17	9
MUZIEK	14	13	22	14
MUZIEKTHEATER	28	24	17	8
THEATER	21	16	15	9
FESTIVALS	8	3	16	6
TOTAAL	18	11	17	9

REFLECTEREN EN KOERS HOUDEN
ACTIVITEITEN
KWALITEIT ONDER DE LOEP
ACHTER DE SCHERMEN
INFOGRAPHICS
COLOFON

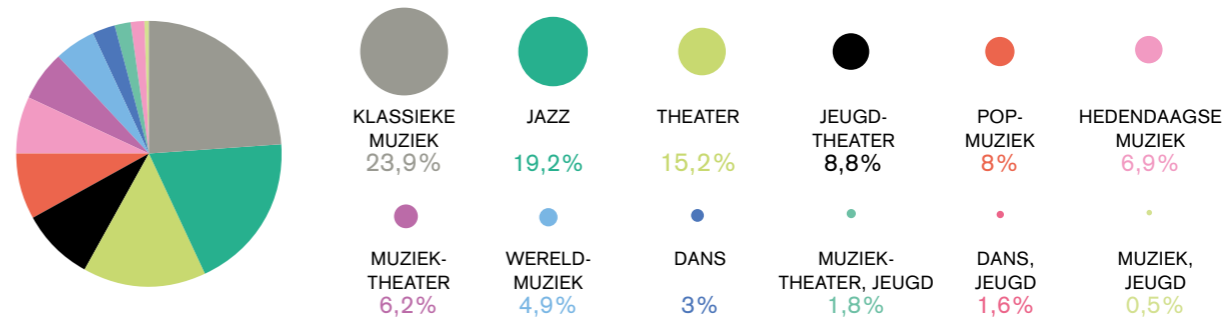
UITVOERINGEN PRODUCTIESUBSIDIES

VERDELING PER STAD EN REGIO (PERIODE 1 AUGUSTUS 2014-31 JULI 2015)

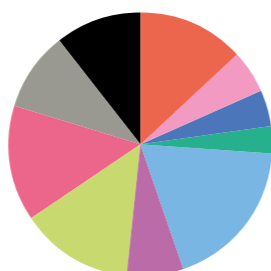
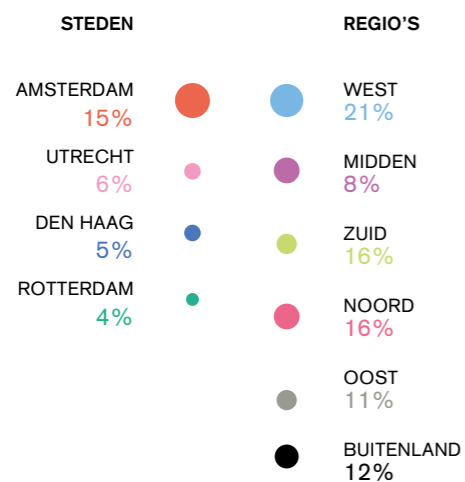
SKIP GEDECLAREERDE UITVOERINGEN 2015

VERDELING PER GENRE

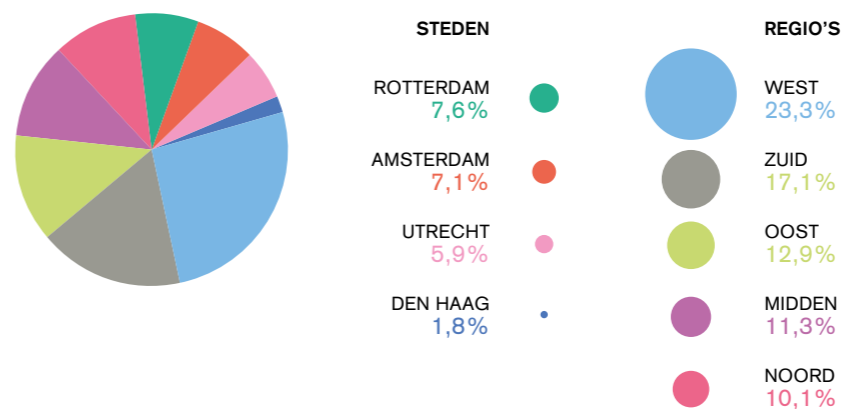
BEZOEKERS PRODUCTIESUBSIDIES

VERDELING PER STAD EN REGIO (PERIODE 1 AUGUSTUS 2014-31 JULI 2015)

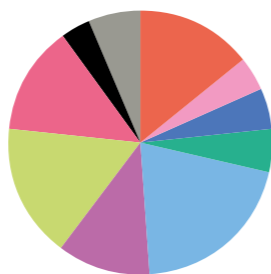
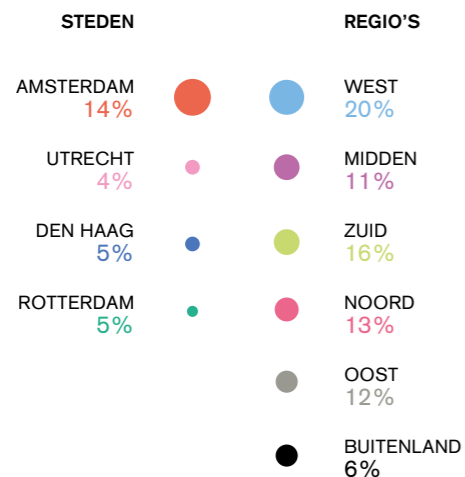
SKIP GEDECLAREERDE UITVOERINGEN 2015

VERDELING PER STAD EN REGIO

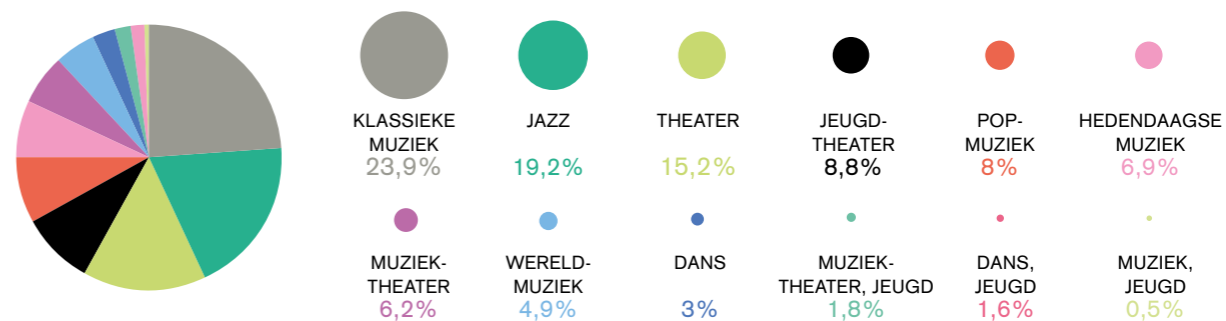
UITVOERINGEN PRODUCTIESUBSIDIES

VERDELING PER STAD EN REGIO (PERIODE 1 AUGUSTUS 2014-31 JULI 2015)

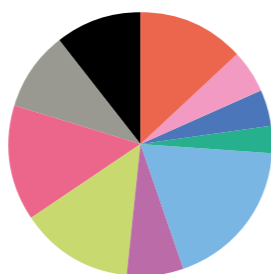
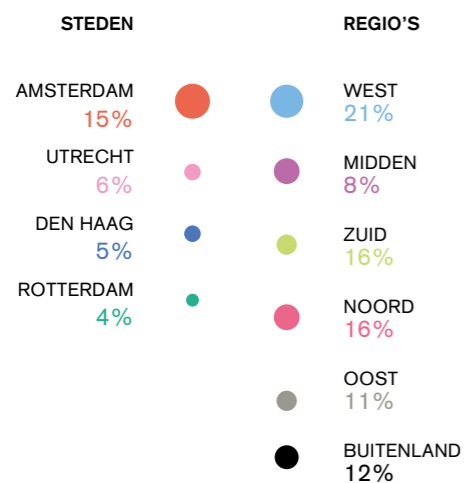
SKIP GEDECLAREERDE UITVOERINGEN 2015

VERDELING PER GENRE

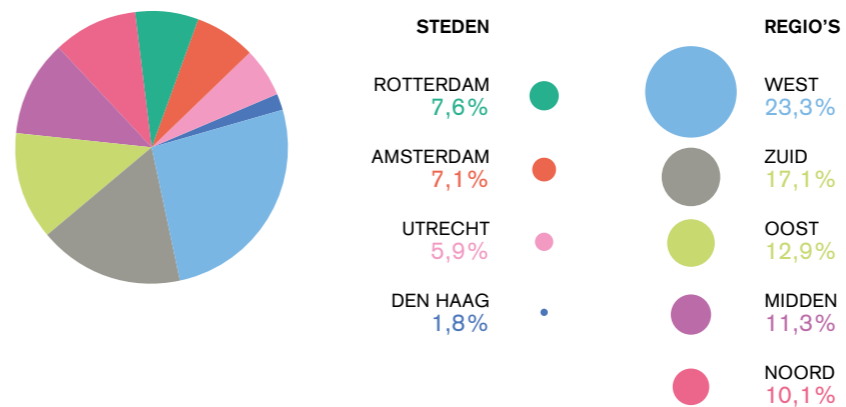
BEZOEKERS PRODUCTIESUBSIDIES

VERDELING PER STAD EN REGIO (PERIODE 1 AUGUSTUS 2014-31 JULI 2015)

SKIP GEDECLAREERDE UITVOERINGEN 2015

VERDELING PER STAD EN REGIO

COLOFON

Dit jaarverslag is een uitgave van het
Fonds Podiumkunsten

Redactie

de zoele haven / Frans Hempen
MoreTXT / Lonneke Kok

Ontwerp

Taluut, Utrecht

Drukwerk

Veenman+, Rotterdam

De volledige jaarverantwoording 2015
bestaat alleen in digitale vorm als
pdf-bestand en is vanaf 1 mei 2016 te
vinden op:

www.fondspodiumkunsten.nl/publicaties

Fonds Podiumkunsten

Postadres
Postbus 85974
2508 CR Den Haag

Bezoekadres

Koningin Julianaplein 10
(Station Den Haag Centraal/ Stichthage,
6e etage)
2595 AA Den Haag

T +31 (0)70 70727 00
info@fondspodiumkunsten.nl
www.fondspodiumkunsten.nl

©fonds podiumkunsten 2016
Aan de inhoud van dit verslag kunnen geen
rechten worden ontleend